

**ПОСТАНОВА
ІМЕНЕМ УКРАЇНИ**

03 лютого 2023 року

м. Київ

Апеляційна палата Вишого антикорупційного суду колегією суддів у складі:

головуючого Михайленка Д. Г., суддів Боднара С. Б., Семенникова О. Ю.,

за участю:

секретаря судового засідання Ворони К. О.,

представника позивача Міністерства юстиції України – Коцюбко І. В., Ільченко К. А., Сербін І. І.,

представників третіх осіб, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору, на стороні відповідача: представників Товариства з обмеженою відповідальністю (далі – ТОВ) «Демурінський гірничо-збагачувальний комбінат» – Лісковської О. А., Федаша Д. М., представників ТОВ «Інвестагро» – Біленка Б. В., Єніча В. С., Осколкова І. Л., представника Ільтьо С. О. – Єніча В. С.,

розглянула апеляційну скаргу Міністерства юстиції України на

рішення Вишого антикорупційного суду (головуючий Хамзін Т. Р., судді Михайленко В. В., Мойсак С. М.) від 23.01.2023 (рішення ухвалено у місті Києві, дата складання повного тексту рішення 23.01.2023) у справі

за позовом Міністерства юстиції України до Шелкова Михайла Євгеновича,

треті особи, які не заявляють самостійних вимог, на стороні відповідача: (1) публічне акціонерне товариство «Корпорація ВСМПО-Авісма», (2) ТОВ «Торговельний дім «Корпорація ВСМПО-Авісма», (3) ТОВ «Промислові інвестиції», (4) компанія Лімпіеза Лімітед (Limpieza Limited), (5) ТОВ «Демурінський гірничо-збагачувальний комбінат», (6) ТОВ «ВСМПО Титан Україна», (7) ТОВ «Тай-Мінералс», (8) ТОВ «Інвестагро», (9) Ільтьо Світлана Олександрівна, (10) компанія Болатіко Лімітед (Bolatico Limited),

про застосування санкції, передбаченої пунктом 1-1 частини 1 статті 4 Закону України «Про санкції» (далі – Закон про санкції).

Історія провадження

1. Ця справа стосується застосування санкції у виді стягнення в дохід держави активів до Шелкова М. Є. – колишнього голови інвестиційного підрозділу державної компанії «Ростех», співвласника контрольного пакету акцій та заступника голови ради директорів ПАТ «Корпорація ВСМПО-Авісма» (далі – також Корпорація Авісма) (том 2 а. с. 34-43, 49-58).

2. 18.06.2021 Рада національної безпеки та оборони України (далі – РНБО) застосувала до Шелкова М. Є. та пов'язаних з ним юридичних осіб [зокрема, компанії Лімпіеза Лімітед, Корпорація Авісма] ряд персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій), зокрема: (1) у виді блокування активів – тимчасове обмеження права особи користуватися та розпоряджатися належним їм майном; (2) щодо юридичних осіб – ще й у виді повної заборони вчинення правочинів щодо цінних паперів, емітентами яких є особи, до яких застосовано санкції згідно з Законом про санкції (позиція 535 Додатку № 1, позиції 526, 530 Додатку № 2 до рішення РНБО від 18.06.2021). Це рішення РНБО було введено в дію Указом Президента України від 24.06.2021 № 266/2021.

3. 19.10.2022 РНБО застосувала до Шелкова М. Є. та пов'язаних з ним юридичних осіб [зокрема, компанії Лімпіеза Лімітед, Корпорації Авісма] ряд санкцій, зокрема, у виді блокування активів – тимчасове позбавлення права користуватися та розпоряджатися активами, що належать фізичній або юридичній особі, а також активами, щодо яких така особа може прямо чи опосередковано (через інших фізичних або юридичних осіб) вчиняти дії, тотожні за змістом здійсненню права розпорядження ними (позиція 34 Додатку до Рішення РНБО від 19.10.2022, позиції 1320, 1323 Додатку № 2 до рішення РНБО від 19.10.2022). Ці рішення РНБО були введені в дію Указами Президента України від 19.10.2022 № 727/2022 та від 19.10.2022 № 726/2022.

4. 21.12.2022 Міністерство юстиції України (далі – також Мін'юст) звернулось до Вищого антикорупційного суду з позовною заявою до Шелкова М. Є. про застосування санкції у виді стягнення в дохід держави активів, що належать безпосередньо відповідачу, та активів, щодо яких він прямо чи опосередковано вчиняє дії, тотожні за змістом здійсненню права розпорядження: (1) зареєстровані за відповідачем квартиру та паркомісце; (2) 100% частки в статутних капіталах українських юридичних осіб – ТОВ «Демурінський гірничо-збагачувальний комбінат», ТОВ «ВСМПО Титан Україна», ТОВ «Тай-Мінералс», ТОВ «Інвестрагро»; (3) майна, належного ТОВ «ВСМПО Титан Україна» та ТОВ «Демурінський гірничо-збагачувальний комбінат» (далі – також Демурінський ГЗК, ТОВ «Демурінський ГЗК»).

5. 23.01.2023 суд ухвалив рішення про часткове задоволення позову.

6. 27.01.2023 на це рішення Міністерство юстиції України подало апеляційну скаргу.

Короткий зміст та мотиви рішення суду першої інстанції

7. Рішенням від 23.01.2023 суд першої інстанції: (1) частково задовольнив позовну заяву Мін'юсту; (2) застосував до Шелкова М. Є. санкцію, передбачену пунктом 1-1 частини 1 статті 4 Закону про санкції; (3) стягнув у дохід держави такі активи: (3.1) нерухоме майно, безпосереднім власником якого є відповідач (квартира та стояночне місце в Одесі); (3.2) активи, щодо яких відповідач опосередковано вчиняв дії, тотожні за змістом здійсненню права розпорядження: 100 % частки в статутному капіталі ТОВ «ВСМПО Титан Україна» та майно цього підприємства (склад рулонів нержавіючої сталі стрічки, комплекс та квартира у м. Нікополь Дніпропетровської області, трактор колісний з причепом, чотири автомобіля MITSUBISHI PAJERO SPORT та один автомобіль LEXUS ES 350, грошові кошти на рахунках); (4) відмовив в задоволенні іншої частини позову.

8. Суд першої інстанції, задовольняючи позов в частині, виходив з такого: (1) позивач звернувся до суду з позовною заявою в період дії правового режиму воєнного стану, що відповідає вимогам Закону про санкції; (2) відповідачем у цій справі є громадянин російської федерації Шелков М. Є. Він є колишнім головою інвестиційного підрозділу державної компанії «Ростех», співвласником контрольного пакета акцій та заступником Голови ради директорів Корпорації Авісма; (3) на відповідача накладено санкцію у виді блокування активів за рішенням РНБО, прийнятим після набрання 24.05.2022 чинності Законом України № 2257-IX від 12.05.2022, що відповідає вимогам Закону про санкції; (4) санкція, передбачена пунктом 1-1 частини 1 статті 4 Закону про санкції, може бути застосована як до майна, безпосереднім власником якого є підсанкційна особа, так і до майна, безпосереднім (формальним) власником якого підсанкційна особа не є, але ця особа може визначати фактичну долю майна, здійснює щодо нього управлінські, розпорядчі функції, отримує з нього доходи; (5) наявні підстави для застосування до відповідача зазначеної санкції у виді стягнення активів в дохід держави.

9. Щодо наявності підстав для застосування цієї санкції суд першої інстанції виходив з такого: (1) з 20.02.2014 по сьогоднішній день триває збройна агресія рф проти України; (2) дії відповідача сприяли і сприяють збройній агресії рф проти України, у тому числі такі дії продовжували вчинятись ним і після 24.05.2022 (дата набуття чинності Закону № 2257-IX від 12.05.2022).

10. Дії відповідача щодо сприяння збройній агресії рф проти України полягають в матеріально-технічному її забезпеченні через надання (поставку) продукції, необхідної для виробництва техніки та засобів, які забезпечують можливість досягнення її цілей, та підтверджуються наступними встановленими обставинами: (1) Шелков М. Є. є співвласником контрольного пакета акцій Корпорації Авісма через ТОВ «Промислові інвестиції» із часткою 65,27 % у статутному капіталі товариства; (2) Корпорація Авісма та підприємства, що входять до його складу, є найбільшим виробником титану, на їх частку припадає 90 % виробництва російського титану; (3) Корпорація Авісма входить до складу

державної корпорації «Ростех», основним видом діяльності якої є оборонна промисловість рф, вона здійснює поставку титанової продукції підприємствам військово-оборонної промисловості рф, у тому числі в рамках контрактів на виконання державного оборонного замовлення; такі контракти виконувались корпорацією протягом 2014-2022 років та після 24.05.2022; (4) державна корпорація «Ростех» є російською державною корпорацією, що створена у 2007 році для сприяння у розробці, виготовленні та експорту високотехнологічної продукції цивільного та військового призначення. До складу державної корпорації входять більше 700 організацій, з яких сформовано 14 холдингових компаній, 11 з яких – в оборонно-промисловому комплексі. Частка продукції підприємств «Ростеха» в державному оборонному замовленні рф складає близько 40 %; (5) основною продукцією, яку випускають підприємства «Ростех», є: літаки військового та цивільного призначення, у тому числі безпілотні; гелікоптери військового та цивільного призначення, у тому числі безпілотні; авіаційні двигуни, агрегати та прибори; бортове радіоелектронне обладнання, парашутні системи; оперативнотактичні ракетні комплекси, реактивні системи залпового вогню; комплекси ПВО ближньої дії; стрілецька зброя та засоби ближнього бою; боєприпаси та піротехнічна продукція; оптико-механічні та оптико-електронні засоби; автоматизовані системи управління, засоби зв'язку, радіотехнічної та радіолокаційної розвідки, радіоелектронної протидії системам зв'язку та управління; системи і засоби шифрування тощо; (6) підприємства «Ростех» випускають та поставляють танки нового покоління Т-14 «Армата», танки Т-90М «Прорив», зенітно-ракетні комплекси «Панцир С1», автомати АК-12, пістолети «Удав», гелікоптери Ка-52 «Алігатор», літаки Су-57, Сесmate, безпілотники-коригувальники артилерії «Орлан-10», «Оріон-Е», БЛА-камікадзе, «Куб-Е»; (7) факт використання продукції, що виробляється Корпорацією Авісма та її дочірніми підприємствами, для цілей державного оборонного замовлення рф підтверджується матеріалами, зібраними під час досудового розслідування кримінального провадження № 42022000000000480, змістом досліджених договорів поставки та листа Холдингу «Вертолеты России» на адресу ТОВ «Торговий Дім «ВСМПО-Авісма»; (8) загальновідомим та таким, що не потребує доказування у розумінні частини 3 статті 78 Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАС), на переконання суду, є факт використання збройними силами рф на території України під час військової агресії танків, зенітно-ракетних комплексів, у тому числі «Панцир С1», гелікоптерів, у тому числі Ка-52 «Алігатор», літаків, кораблів, ракет для обстрілів території України, об'єктів цивільної та критичної інфраструктури.

11. Висновок суду про те, що ТОВ «ВСМПО Титан Україна» є підконтрольним Шелкову М. Є., ґрунтується на такому: (1) засновниками ТОВ «ВСМПО ТИТАН Україна» є: 1) Корпорація Авісма (рф) із часткою вартістю 383 276 287,40 грн, що становить 96,32 % статутного капіталу; 2) Тіріус Інтернешнл ЕС ЕЙ (Швейцарія) із часткою вартістю 14 622 990,01 грн, що становить 3,68 % статутного капіталу; (2) Шелков М. Є. є співвласником контрольного пакета акцій Корпорації Авісма через ТОВ «Промислові інвестиції» із часткою 65,27 % у статутному капіталі товариства; (3) кінцевим бенефіціарним власником ТОВ «ВСМПО Титан Україна» шляхом непрямого вирішального впливу через Корпорацію Авісма є Шелков М. Є.

12. Зазначені обставини надали суду підстави для стягнення з відповідача в дохід держави: (1) нерухомого майна, безпосереднім власником якого є відповідач (квартира в Одесі та стояночне місце); (2) активів, щодо яких відповідач опосередковано вчиняв дії, тожонні за змістом здійсненню права розпорядження – 100 % частки в статутному капіталі ТОВ «ВСМПО ТИТАН Україна» та належного цьому підприємству майна.

13. Суд першої інстанції, відмовляючи у задоволенні позову в частині, виходив з того, що доказів продовження фактичного володіння Шелковим М. Є. компанією Лімпіеза Лімітед не надано.

14. Цей висновок суд обґрунтував такими обставинами: (1) згідно структури власності станом на дату розгляду справи громадянка України Ільтьо Світлана Олександрівна (а не відповідач) опосередковано (через компанію Болатіко Лімітед, Республіка Кіпр) володіє 100 % корпоративних прав 1) компанії Лімпіеза Лімітед (Limpieza Limited, Республіка Кіпр) (далі – також Лімпіеза), 2) ТОВ «Демурінський ГЗК», 3) ТОВ «Тай-Мінералс» та 4) ТОВ «Інвестагро»; (2) 20.02.2022 між Корпорацією Авісма (Продавець), компанією Болатіко Лімітед (Покупець) та компанією Лімпіеза Лімітед був укладений договір купівлі-продажу 3 750 звичайних акцій компанії Лімпіеза Лімітед (75 % її статутного капіталу) за номінальною вартістю, що становила 3 750 євро; (3) враховуючи, що 24.06.2019 компанією Ромтекс Ко.Лімітед 1 250 звичайних акцій компанії Лімпіеза Лімітед (що становить 25 % її статутного фонду) було продано компанії Болатіко Лімітед загалом за 4 181 776 доларів США [ціна акцій 3 000 000 доларів США + зобов'язання внести несплачену суму статутного капіталу (премія за акції) в розмірі 1 181 776 доларів США], придбання 75 % акцій компанії Лімпіеза Лімітед за 3 750 євро компанією Болатіко Лімітед може викликати сумнів у дійсності такого правочину, проте цей аргумент не

підсилений іншими доказами у справі; (4) хоча придбання 75 % акцій компанії Лімпіеза Лімітед потребувало дозволу на концентрацію з боку АМКУ, неотримання цього дозволу не призводить до автоматичного визнання угоди недійсною, це питання має бути вирішено у судовому порядку; (5) реальність відносин між акціонерами та правочину щодо подальшого придбання 75 % акцій компанії Лімпіеза Лімітед підтверджується матеріалами справи про наявність між акціонерами компанії Лімпіеза Лімітед корпоративного конфлікту у першій половині 2021 року та наданим афідевітом; (6) укладення угоди про придбання 75 % акцій під час дії санкцій у виді блокування активів Шелкова М. Є., Корпорації Авісма та Лімпіеза Лімітед не свідчить про недійсність угоди. Санкції були накладені згідно із законодавством України, відповідно їх дія розповсюджується на територію України. Доказів розповсюдження санкцій на територію Республіки Кіпр, резидентом якої є Лімпіеза Лімітед, суду не надано; (7) суду також не надано доказів постачання ільменітових та рутілових концентратів виробництва ТОВ «Демурінський ГЗК» безпосередньо на підприємства групи Корпорації Авісма. Це також свідчить на користь відсутності контролю Шелкова М. Є. над компанією Лімпіеза Лімітед та ТОВ «Демурінський ГЗК»; (8) наявність боргових зобов'язань у Лімпіези перед Корпорацією Авісма у розмірі більш ніж 9 млн доларів США також на думку суду не свідчить про відносини контролю, оскільки вони існували до укладення угоди про придбання 75 % акцій Лімпіези, зміна акціонера не впливає на суть зобов'язань; (9) твердження позивача про збереження контролю над Лімпіезою через одного з директорів – Мар'яну Шинкар, також не підтвердилось, оскільки згідно із сертифікатом Міністерства енергетики, торгівлі та промисловості Республіки Кіпр від 04.10.2022 ця особа не є директором компанії; (10) інформація, що міститься у листах Служби зовнішньої розвідки від 23.12.2022 № 10/2/5988-ВС та Офісу Генерального прокурора від 16.01.2023 № 10/1/1-6880-22, носить загальний характер та не підтверджується іншими матеріалами справи.

15. За таких обставин суд дійшов висновку про неможливість застосування санкції у виді стягнення активів щодо такого майна: (1) 100 % частки в статутному капіталі ТОВ «Демурінський ГЗК»; (2) 100 % частки в статутному капіталі ТОВ «Інвестагро»; (3) 100 % частки в статутному капіталі ТОВ «Тай-Мінералс»; (4) майна, що належить ТОВ «Демурінський ГЗК».

Вимоги та короткий зміст апеляційної скарги

16. В апеляційній скарзі Мін'юст просив: (1) частково скасувати оскаржуване рішення; (2) ухвалити нове рішення про задоволення позову в частині стягнення активів, якими опосередковано володіє Шелков М. Є. через компанію Лімпіеза Лімітед та Ільтьо С. О.; (3) стягнути в дохід держави 100 % частки в статутному капіталі таких товариств – ТОВ «Демурінський ГЗК», ТОВ «Інвестагро», ТОВ «Тай-Мінералс», а також належне ТОВ «Демурінський ГЗК» майно (об'єкти нерухомості, транспортні засоби, грошові кошти на банківському рахунку в сумі 14 417 285,60 грн).

17. За твердженням апелянта висновки суду першої інстанції в оскаржуваній частині не відповідають фактичним обставинам справи, в оскаржуваній частині суд ухвалив рішення з неповним з'ясуванням обставин, що мають значення для справи.

18. Мін'юст вважав таким, що не відповідає фактичним обставинам справи, висновок суду про відсутність опосередкованого контролю Шелкова М. Є. над Демурінським ГЗК, ТОВ «Тай-мінералс», ТОВ «Інвестагро» через продаж 20.02.2022 Корпорацією Авісма за 3 750 євро 75 % акцій Лімпіеза Лімітед на користь компанії Болатіко Лімітед. Внаслідок укладення цього договору формально було припинено фактичне володіння Шелковим М. Є. українським підприємством – ТОВ «Демурівський ГЗК», яке видобуває титан в Україні.

19. На думку апелянта договір від 20.02.2022 є фіктивним та укладений виключно з метою уникнення застосування механізму стягнення в дохід держави активів, що належать підсанкційній особі – Шелкову М. Є.

20. Так, суд першої інстанції не надав оцінку та не врахував такі фактичні обставини: (1) час укладення Договору – 20.02.2022, тобто за 4 дні до повномасштабного вторгнення РФ на територію України; (2) за пунктом 4.1 зазначеного Договору закриття правочину мало відбутися 20.02.2022 незалежно від здійснення оплати Покупцем за Договором; (3) станом на день укладення Договору не було звіту щодо оцінки вартості акцій Лімпіези та результатів перевірки її фінансової діяльності за 2021 рік, такий звіт був наданий лише 23.02.2022, тобто після укладення Договору; (4) оплата за 75 % акцій Лімпіези була здійснена 10.03.2022, тобто на 15 день повномасштабного вторгнення РФ на територію України; (5) ще до отримання оплати за Договором Корпорація Авісма (Продавець) склала лист, датований 20.02.2022, про відсутність претензій до Покупця та про повну оплату за Договором;

(6) з 24.06.2021 і на момент укладення Договору до Шелкова М. Є., Лімпіези та Корпорації Авісма за рішенням РНБО були застосовані санкції у виді блокування активів, про які Шелков М. Є. та Ільтьо С. О. були обізнані відповідно як кінцевий бенефіціарний власник українських активів та як «кінцевий» покупець, яка крім всього є громадянкою України, уродженкою міста Донецьк, територія якого з 2014 року окупована рф. До того ж відповідач був обізнаний щодо повномасштабного вторгнення рф на територію України; (7) відсутні будь-які об'єктивні причини продажу 75 % акцій Лімпіези за ціною 3 750 євро. При цьому у 2019 році продаж 25 % акцій Лімпіези відбувся за ціною 3 млн доларів США та Покупець – компанія Болатіко Лімітед взяла на себе зобов'язання сплатити до 30.06.2024 несплачену суму статутного капіталу в розмірі 1 181 776 доларів США. Тобто вартість 25 % акцій Лімпіези у 2019 році становила 4 181 776 доларів США. За тих самих умов господарювання на початку 2022 року ціна 75 % акцій Лімпіези склала 3 750 євро. Цілком логічним є висновок, що 75 % акцій не може коштувати менше ніж 25 % акцій; (8) єдиною обставиною, якою представник третьої особи обґрунтовував таку ціну продажу, є пояснення аудиторів [які підготували Звіт про фінансовий стан Лімпіези на 31.12.2021] про оцінку вірогідності «повернення інвестицій» у Демурінській ГЗК в розмірі 10 млн доларів США як такої, що дорівнює нулю. Апелянт звертає увагу, що йшлося про «повернення інвестицій», а не про «вартість акцій» на дату укладення договору, звіту про оцінку вартості акцій суду не надано. Крім цього, в Звіті не зазначено про обставини, які вплинули на цей показник та стали підставою для такого висновку, хоча єдиною обставиною, що могла б на нього вплинути, є введення санкцій щодо Корпорації Авісма. Разом з тим на аналогічний показник «вірогідності повернення інвестицій» щодо ТОВ «Тай-Мінералс» будь-які обставини не вплинули. Причому відповідно до Звіту фінансові показники Демурінського ГЗК свідчать про стабільну роботу підприємства протягом останніх років; (9) надане суду листування між Ільтьо С. О. та керівництвом Корпорації Авісма мало місце всередині 2021 року та з його змісту неможливо встановити дійсні наміри сторін щодо продажу 75 % акцій за 3 750 євро. Будь-яких доказів обговорення умов продажу акцій Лімпіези суду не надано; (10) за чинним законодавством придбання компанією Болатіко 75 % акцій Лімпіези є концентрацією, на що необхідно отримати дозвіл Антимонопольного комітету України. Оскільки до Лімпіези та Корпорації Авісма були застосовані санкції, то концентрація заборонена, тому АМКУ в будь-якому випадку залишило б без розгляду відповідне клопотання про надання такого дозволу в разі його надходження.

21. Крім цього, помилковими є такі висновки суду: (1) про відсутність контролю Шелкова М. Є. над українськими підприємствами через існування довготривалих ступінчастих співмірних кредитних зобов'язань (наявність у ДГКЗ близько 8,3 млн доларів США боргу перед Лімпіезою, а у Лімпіези понад 9,5 млн доларів США боргу перед Корпорацією Авісма). На думку апелянта наявність такого боргу свідчить про наявність права у Корпорації Авісма звернути стягнення на активи позичальника – корпоративні права Лімпіези та у такий спосіб юридично закріпити контроль над Демурінським ГЗК; (2) про те, що «листи Служби зовнішньої розвідки від 23.12.2022 носять загальний характер». На думку апелянта дана інформація отримана під час розвідувальних заходів і не підлягає додатковому підтвердженню. Через це суд помилково не врахував інформацію Служби зовнішньої розвідки про те, що фактичний контроль над діяльністю Лімпіези здійснюється через Шинкар М. В., яка є директором ряду іноземних компаній, які належать до Корпорації Авісма, а також є близькою подругою Ільтьо С. О.

22. Також суд першої інстанції не врахував, що фактичними отримувачами продукції Демурінського ГЗК за зовнішньоекономічними контрактами були ряд компаній рф, які у подальшому здійснювали постачання продукції з титану на адресу російських підприємств, що залучаються до виконання державного оборонного замовлення рф. Отже, виготовлена Демурінським ГЗК продукція використовується рф у збройній агресії проти України.

Короткий зміст відзивів ТОВ «Демурінський ГЗК» та ТОВ «Інвестагро»

23. Зазначені треті особи вважали, що апеляційна скарга Мін'юсту має бути залишена без задоволення, а рішення суду першої інстанції – залишено без змін.

24. Відзиви цих Товариств містили аналогічні групи доводи, які стосувались (1) продажу у 2022 році частки Лімпіези та (2) процесуальних порушень, допущених Мін'юстом.

25. В обґрунтування першого доводу зазначено таке: (1) аналізуючи ціну продажу акцій у 2019 році та 2022 році, слід враховувати, що чистий прибуток компанії «Лімпіеза Лімітед» за 2021 рік зменшився у декілька разів в порівнянні з чистим прибутком за 2018 рік. Проте Мін'юст не надав суду звіт про фінансовий стан Лімпіези за 2018 рік; (2) загальна сума активів Лімпіези складається виключно з суми

інвестицій в ТОВ «Демурінський ГЗК», які оформлені строковою позикою, та які не можуть бути повернуті через застосування РНБО санкцій до Лімпієзи; (3) розрахунок вартості акцій у 2022 році зроблений на підставі реальної справедливої вартості компанії, а не тільки на підставі фінансового результату за останній рік; (4) оборотний капітал ТОВ «Демурінський ГЗК» на 31.12.2021 становить мінус 20 740 тис. доларів США. Так само негативний показник оборотного капіталу був і у ТОВ «Тай-Мінералс» мінус 1 372,9 тис. доларів США. Отже, справедлива ринкова ціна Лімпієзи наприкінці 2021 року склала мінус 22 119,9 тис. доларів США; (5) продаж акцій за номінальної ціною не є протиправним; (6) не враховано чинники, які вплинули на значне знецінення акцій на початок 2022 року – падіння світової економіки через пандемію, зростання ціни енергоносіїв, коливання курсу валют, негативний вплив на репутацію Лімпієзи через застосування санкцій; (7) АМКУ помилково відніс Продавця (Корпорацію Авісма) до групи контролю об'єкта придбання (Демурінського ГЗК). Це сталось через ненадання Мін'юстом інформації про відносини контролю об'єкта придбання; (8) ненадання дозволу АМКУ на продаж не призводить до автоматичної недійсності договору, а відповідне судове рішення відсутнє; (9) не надано доказів здійснення відповідачем контролю над Лімпієзою чи Ільтьо С. О., їх пов'язаності, надана Службою зовнішньої розвідки інформація нічим не підтверджується.

26. В обґрунтування другого доводу треті особи посилалися на те, що: (1) в апеляційній скарзі Мін'юст змінив підстави позову шляхом іншого обґрунтування позовних вимог ніж те, яке наведено в позовній заяві. Так, в позовній заяві зазначено про володіння Шелковим М. Є. Демурінським ГЗК, ТОВ «Тай-Мінералс», ТОВ «Інвестагро» через те, що він є їхнім кінцевим бенефіціарним власником, тоді як в апеляції зазначено про володіння цими підприємствами через Ільтьо С. О.; (2) на стадії апеляційного оскарження позивач змінив предмет позову шляхом заявлення вимоги про стягнення активів «якими опосередковано володіє Шелков М. Є. через Лімпієзу та Ільтьо С. О.», яку при поданні позову не заявляв.

27. ТОВ «Демурінський ГЗК» також зазначило, що воно не здійснювало поставку своєї продукції підприємствам оборонного-промислового комплексу рф чи підприємствам, які контролюються відповідачем. Російськими отримувачами продукції були підприємства по виготовленню виключно електродів та інших зварювальних матеріалів, при цьому на поставку продукції підприємствам рф приходилось менше 3 % загального експорту Демурінського ГЗК.

28. ТОВ «Інвестагро» зазначило, що відповідно до листа РНБО санкції до Лімпієзи були застосовані не через пов'язаність цього підприємства із Шелковим М. Є., а з інших підстав. Тому конфіскація активу, який належить Лімпієзі (100 % статутного капіталу Демурінського ГЗК) може бути застосовано виключно на підставі окремого позову Мін'юсту до Лімпієзи. Залучення підсанкційної особи в якості третьої особи позбавляє таку особу права апеляційного оскарження рішення по суті.

Позиція учасників судового провадження

29. Представники Мін'юсту підтримали апеляційну скаргу та просили її задовольнити.

30. Представники третіх осіб – ТОВ «Демурінський ГЗК», ТОВ «Інвестагро», Ільтьо С. О., заперечували проти задоволення апеляційної скарги. Зазначали, що суд не може в порядку адміністративного судочинства визнавати недійсним правочин щодо відчуження акцій, оскільки фіктивний правочин є оспорюваним, і для визнання його недійсним має бути відповідне рішення суду. На даний момент немає рішення жодного суду про визнання правочину недійсним. Також стверджували, що він не може бути удаваним. Щодо ознак нікчемності зазначали, що стаття 36 Закону України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки» не застосовна в даному випадку, оскільки випуск акцій компанії Лімпієза Лімітед не реєструвався Національною комісією з цінних паперів та фондових ринків (далі – НКЦПФР), Постанова Кабінету Міністрів України (далі – КМУ) від 03.03.2022 № 187 не застосовна, оскільки правочин вчинявся до дати її прийняття і вона не має зворотної дії. Крім того, норми українського законодавства не можуть розповсюджуватися на дійсність угоди, вчиненої нерезидентами щодо акцій кіпрської компанії за законодавством Кіпру.

31. Інші учасники (їхні представники) в судові засідання не з'явилися, їх неявка не перешкоджає розгляду апеляційної скарги (абзац 4 частини 8 статті 283-1 КАС).

32. Учасники провадження подали до Суду ряд клопотань, які були відхилені.

Оцінка та мотиви Суду

(1) Встановлені судом першої інстанції та неоспорені обставини

33. Сторонами та третіми особами на стороні відповідача (що брали участь в судовому розгляді) не оспорується такі встановлені в оскаржуваному рішенні обставини: (1) обставини, зазначені в пунктах 8-11 цієї постанови; (2) належність відповідачу (прямо чи опосередковано) та наявність підстав для стягнення в дохід держави активів, зазначених в пункті 12 цієї постанови; (3) факт продажу 24.06.2019 компанією Ромтекс Ко. Лімітед 1 250 звичайних акцій компанії Лімпіеза Лімітед (25 % її статутного фонду) на користь компанії Болатіко Лімітед за 4 181 776 доларів США [ціна акцій 3 000 000 доларів США + зобов'язання внести несплачену суму статутного капіталу (премія за акції) в розмірі 1 181 776 доларів США]; (4) факт укладення на початку 2022 року між Корпорацією Авісма (Продавець) та компанією Болатіко Лімітед (Покупець) договору купівлі-продажу 3 750 звичайних акцій компанії Лімпіеза Лімітед (75 % її статутного капіталу) номінальною вартістю 1 євро за ціною 3 750 євро (тобто за номінальною вартістю); водночас сторона позивача заперечує реальність (стверджує про фіктивність) цього правочину та ставить під сумнів дату його укладення (20.02.2022); (5) той факт, що відомості про зміну структури власності та кінцевого бенефіціарного власника ТОВ «Демурінський ГЗК» та ТОВ «Тай-мінералс» у зв'язку з укладенням Правочину не внесені товариствами до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань (далі – ЄДР); (6) факт повідомлення ТОВ «Демурінський ГЗК» секретаря РНБО та Південно-Східне міжрегіональне управління Мін'юсту про зміну структури власності у зв'язку із неможливістю внести відомості про зміну структури власності цього Товариства до ЄДР.

34. Сторона позивача не погодилась із тим, що (1) суд встановив відсутність обставин, які б вказували на те, що Шелков М. Є. прямо чи опосередковано (через інших фізичних або юридичних осіб) вчиняє дії, тотожні за змістом здійсненню права розпорядження щодо активів ТОВ «Демурінський ГЗК», ТОВ «Тай-Мінералс», ТОВ «Інвестагро», та (2) відсутністю підстав для задоволення позову щодо стягнення в дохід держави активів у вигляді корпоративних прав цих товариств та їх майна.

(2) Щодо тлумачення та застосування окремих норм Закону про санкції при розгляді позовів про застосування санкції у виді стягнення активів в дохід держави

35. Як правильно зазначено в оскаржуваному рішенні, Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення ефективності санкцій, пов'язаних з активами окремих осіб» від 12.05.2022 № 2257-ІХ, який набрав чинності 24.05.2022, внесені зміни до Закону про санкції. Цими змінами впроваджено новий вид санкції – стягнення в дохід держави активів, що належать фізичній або юридичній особі, а також активів, щодо яких така особа може прямо чи опосередковано (через інших фізичних або юридичних осіб) вчиняти дії, тотожні за змістом здійсненню права розпорядження ними (пункт 1-1 частини 1 статті 4 Закону про санкції).

36. Принциповим для правильного вирішення справ про стягнення активів у порядку застосування цього виду санкції в цілому та вирішення апеляційної скарги у цій справі, зокрема, є серед іншого: (1) розуміння (тлумачення) категорії «опосередкованого вчинення дій, тотожних здійсненню права розпорядження активами»; (2) правильне визначення виду та обсягу активів, які мають підлягати стягненню в контексті пропорційності втручання у право власності особи.

37. Суд погоджується із висновком суду першої інстанції, що законодавець виділив таку категорію активів як «активи, щодо яких особа прямо або опосередковано вчиняє дії, тотожні за змістом здійсненню права розпорядження ними» з метою охоплення майна, яке формально не належить суб'єкту (підсанкційній особі), але він неформалізовано контролює це майно, визначає його фактичну долю, тобто розпоряджається ним. Учасники справи не наводили заперечень щодо такого тлумачення судом цієї категорії.

38. Такий неформалізований контроль, враховуючи положення Закону про санкції, може здійснюватися як безпосередньо, так і через третіх осіб, на яких оформлено відповідне речове право.

39. У світлі цих висновків дії, тотожні за змістом здійсненню права розпорядження, в контексті змісту та обсягу санкцій, на переконання Суду, повинні трактуватися ширше передбаченої статтею 316 Цивільного кодексу України (далі – ЦК) складової права власності.

40. Про можливість відповідача прямо чи опосередковано вчиняти щодо активів дії, тотожні за змістом здійсненню права розпорядження, можуть свідчити різні обставини, які мають бути оцінені судом у сукупності, зокрема, але не виключно: (1) користування активом, в тому числі без оформлення

правових відносин між власником та підсанкційною особою; (2) систематичність, тривалість, спосіб, обсяг та зміст користування активом підсанкційною особою (при чому таке користування не обов'язково має бути постійним або безперервним); (3) наявність між власником та підсанкційною особою безпосередніх або опосередкованих родинних, дружніх, корпоративних або інших зв'язків, відносин підпорядкування, найму тощо; (4) придбання активу за дорученням та/або в інтересах особи, яка не зазначена його власником; (5) здійснення підсанкційною особою та/або власником за його дорученням витрат, пов'язаних з утриманням активу; (6) здійснення підсанкційною особою та/або власником за його дорученням правочинів, пов'язаних з ефективним використанням активу; (7) поліпшення властивостей активу або підлаштування умов його використання під власні потреби; (8) можливість підсанкційної особи визначати користування активом іншими, пов'язаними з нею особами; (9) можливість підсанкційної особи впливати на долю активу, в тому числі шляхом надання відповідного доручення формальному власнику тощо; (10) можливість підсанкційної особи визначати види господарської діяльності, керівництво підприємства, асортимент продукції, що ним випускається, його цінову політику, коло контрагентів, приймати рішення про реорганізацію, ліквідацію підприємства, якщо таким активом є корпоративні права або підприємство як цілісний майновий комплекс тощо.

41. З формулювання досліджуваної норми також слідує, що стягненню в дохід держави підлягають як активи, які належать особі (тобто речові права на які належним чином офіційно оформлені), так і ті активи, щодо яких така особа може прямо чи опосередковано (через інших фізичних або юридичних осіб) вчиняти дії, тотожні за змістом здійсненню права розпорядження ними.

42. При цьому для правильного вирішення справи також має значення про стягнення якого саме опосередковано контрольованого активу (активів) перед судом ставить питання позивач: виключно корпоративних прав (частки в статутному капіталі товариства) та/чи підконтрольного такому товариству підприємства. У разі доведення позивачем наявності впливу (зв'язку) відповідача виключно на прийняття рішень іншим учасником (акціонером) товариства без можливості вирішення долі підконтрольних такому товариству активів, стягненню підлягатиме тільки частка такого іншого (підконтрольного) учасника. У разі ж якщо позивачем буде доведено наявність опосередкованого (через пряме або опосередковане володіння часткою в статутному капіталі товариства) впливу відповідача на фактичну та юридичну долю активів такого товариства (у тому числі підприємств), стягненню мають підлягати і такі активи. Ключовим питанням в ході такої перевірки має бути встановлення порядку прийняття рішень органами управління товариством відповідно до закону та статутних документів.

43. Інтереси інших осіб (зокрема, міноритарних акціонерів), які можуть бути порушеними в результаті застосування санкції у виді стягнення активів в дохід держави, можуть захищатися за межами адміністративної справи про застосування цієї санкції засобами приватного права.

(3) Щодо тягаря, стандарту доказування та оцінки доказів у справах про стягнення активів в порядку накладення державою санкцій

44. Розгляд і вирішення справ в адміністративних судах здійснюються на засадах змагальності сторін та свободи в наданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості (частина 1 статті 9 КАС). Кожна сторона повинна довести ті обставини, на яких ґрунтуються її вимоги та заперечення, крім випадків, встановлених статтею 78 КАС. Якщо учасник справи без поважних причин не надасть докази на пропозицію суду для підтвердження обставин, на які він посиляється, суд вирішує справу на підставі наявних доказів (частини 1, 6 статті 77 КАС). Суд оцінює докази, які є у справі, за своїм внутрішнім переконанням, що ґрунтується на їх безпосередньому, всебічному, повному та об'єктивному дослідженні. Жодні докази не мають для суду наперед встановленої сили. Суд оцінює належність, допустимість, достовірність кожного доказу окремо, а також достатність і взаємний зв'язок доказів у їх сукупності. Суд надає оцінку як зібраним у справі доказам в цілому, так і кожному доказу (групі однотипних доказів), що міститься у справі, мотивує відхилення або врахування кожного доказу (групи доказів) (стаття 90 КАС).

45. Важливим елементом змагальності процесу є стандарти доказування – спеціальні правила, яким суд має керуватися при вирішенні справи. Ці правила дозволяють оцінити, наскільки вдало сторони виконали вимоги щодо тягаря доказування і наскільки вони змогли переконати суд у своїй позиції, що робить оцінку доказів більш алгоритмізованою та обґрунтованою.

46. У справах про застосування санкції суд виносить рішення на користь тієї сторони, сукупність

доказів якої є більш переконливою порівняно з сукупністю доказів іншої сторони (частина 6 статті 283-1 КАС).

47. Тобто застосовується стандарт доказування «переваги більш вагомих доказів» (*preponderance of the evidence*) або так званий баланс імовірностей (*balance of probabilities*). Тягар доведення факту вважається виконаним, якщо на підставі поданих доказів можна зробити висновок, що факт швидше мав місце, ніж ні. Такий підхід при оцінці доказів становить процесуальну особливість інституту застосування санкції у вигляді стягнення активів в дохід держави.

48. Верховний Суд під час касаційного перегляду судових рішень неодноразово звертався до категорії стандарту доказування та відзначав, що принцип змагальності забезпечує повноту дослідження обставин справи. Цей принцип передбачає покладання тягаря доказування на сторони. Одночасно цей принцип не передбачає обов'язку суду вважати доведеною та встановленою обставину, про яку сторона стверджує. Така обставина підлягає доказуванню таким чином, аби задовольнити, як правило, стандарт переваги більш вагомих доказів, тобто коли висновок про існування стверджуваної обставини з урахуванням поданих доказів видається більш вірогідним, ніж протилежний (постанова Касаційного адміністративного суду Верховного Суду від 07.12.2022 у справі № 200/6156/20, постанови Касаційного цивільного суду Верховного Суду від 24.03.2021 у справі № 320/4186/18, від 08.06.2022 у справі № 757/18772/19-ц, пункт 81 постанови Великої Палати Верховного Суду від 18.03.2020 у справі № 129/1033/13-ц (далі – КАС ВС, КЦС ВС, ВП ВС відповідно)).

49. Отже, використаний в національній системі термін «більша переконливість доказів» означає, що існують розумні підозри вважати, що факт скоріше має місце. При цьому, зазначений стандарт доказування підкреслює необхідність співставлення судом доказів, які надають позивач та відповідач. Тобто необхідним є не надати достатньо доказів для підтвердження певної обставини, а надати їх саме ту кількість, яка зможе переважити доводи протилежної сторони судового процесу.

50. Доказування зв'язку підсанкційної особи з активом (ствердження чи заперечення опосередкованого контролю його через третіх осіб) у кінцевому рахунку може зводитись не тільки до надання кожною з протилежних сторін своєї сукупності доказів на підтвердження власної позиції, які суд має зважити (співставити), і визначити ту сторону, сукупність доказів якої є більш переконливою порівняно з сукупністю доказів іншої сторони, але й до співставлення версій сторін, пояснення ними фактів, встановлених на підставі загальної сукупності доказів, наданих суду. Вирішення судом питання «переваги більш вагомих доказів» або «балансу імовірностей» в такому випадку може трансформуватися й в питання – яка з протилежних версій (щодо того чи іншого локального факту чи обставин усієї справи) сторін видається більш переконливою (правдоподібною) і такою, що заслуговує на довіру. Зазначене відповідає положенням статей 75, 76, 90 та частини 6 статті 283-1 КАС.

51. Всі висновки щодо встановлення фактичних обставин у цій справі Суд буде робити на підставі зазначених вище особливостей доказування у справах про застосування санкції, передбаченої пунктом 1-1 частини 1 статті 4 Закону про санкції.

(4) Межі апеляційного розгляду

52. Суд апеляційної інстанції переглядає справу за наявними у ній і додатково поданими доказами та перевіряє законність і обґрунтованість рішення суду першої інстанції в межах доводів та вимог апеляційної скарги. Суд апеляційної інстанції не обмежений доводами та вимогами апеляційної скарги, якщо під час розгляду справи буде встановлено порушення норм процесуального права, які є обов'язковою підставою для скасування рішення, або неправильне застосування норм матеріального права. Суд апеляційної інстанції досліджує докази, що стосуються фактів, на які учасники справи посилаються в апеляційній скарзі та (або) відзиві на неї (частини 1-3 статті 308 КАС).

53. Рішення суду першої інстанції в частині наявності підстав та умов застосування до Шелкова М. Є. санкції у виді стягнення активів в дохід держави не оскаржується.

54. Міністерство юстиції України оскаржує рішення лише в частині конкретних активів, які просить стягнути вже в межах застосованої судом першої інстанції до відповідача санкції: (1) 100 % статутного капіталу Демурінського ГЗК; (2) 100 % статутного капіталу ТОВ «Інвестагро»; (3) 100 % статутного капіталу «Тай-Мінералс»; (4) майно, належне на праві власності Демурінському ГЗК: будівля загальною площею 186,5 кв. м, будівля загальною площею 428,8 кв. м, комплекс будівель та споруд загальною площею 6 201,1 кв. м, будинок загальною площею 107,3 кв. м, кошти на рахунку в сумі 14 417 285,60 грн, два трактори, три навантажувачі, екскаватор ЕТР, транспортні засоби – два марки «КРАЗ 6510», один марки «ЗИЛ 5301 ЕО», один марки «ПАЗ 4234-04», один марки «IVECO 35/10» (далі також –Активи).

55. Отже, в межах апеляційного перегляду Суд має вирішити такі питання: (1) якою у контексті цієї справи є легітимна мета стягнення Активів Шелкова М. Є.; (2) належність у цій справі такого заходу як стягнення цих активів; (3) чи буде таке стягнення пропорційним (у контексті втручання в право власності відповідача).

(5) Легітимна мета застосування до Шелкова М. Є. санкції у виді стягнення активів в дохід держави

56. Правовою підставою для застосування санкції у виді стягнення в дохід держави активів [що належать фізичній або юридичній особі, а також активів, щодо яких така особа може прямо чи опосередковано (через інших фізичних або юридичних осіб) вчиняти дії, тотожні за змістом здійсненню права розпорядження ними] є норми Закону про санкції (пункт 1-1 частини 1 статті 4, статті 5-1, 6). Ця санкція застосовується ВАКС за результатами розгляду адміністративної справи у порядку КАС.

57. У статті 1 «Суверенне право України на захист» Закону про санкції закріплено, що санкції можуть застосовуватись з метою захисту національних інтересів, національної безпеки, суверенітету і територіальної цілісності України, протидії терористичній діяльності, а також запобігання порушенню, відновлення порушених прав, свобод та законних інтересів громадян України, суспільства та держави.

58. Разом з тим, Суд особливу увагу звертає на контекст запровадження державою санкції у виді стягнення активів в дохід держави у світлі обставини цієї справи.

59. Так, санкція у виді стягнення активів запроваджена з 24.05.2022 (на підставі Закону № 2257-IX від 12.05.2022) в умовах широкомасштабного воєнного вторгнення рф до України, що поставило в небезпеку саме існування Українського народу та держави.

60. Агресія рф також зумовила вжиття Україною заходів з відступу від зобов'язань за Конвенцією про захист основоположних прав та свобод людини (частина 1 статті 15 Конвенції), введення з 24.02.2022 воєнного стану на всій території держави та проведення загальної мобілізації.

61. На час апеляційного розгляду ця небезпека триває та продовжується руйнівна агресія рф щодо України, що достатньою детально обґрунтовано в рішенні ВАКС (пункт 5.7.1), з чим Суд повністю погоджується.

62. У пояснювальній записці до Закону № 2257-IX від 12.05.2022 зазначено, що: (1) метою запровадження санкції у виді стягнення активів є перешкоджання використанню економічних активів на шкоду національній безпеці України та залучення активів, які є підґрунтям для діяльності, спрямованої на підготовку, розпалювання та ведення агресивної війни (включно з агресивною пропагандою), для посилення оборони України та відшкодування завданої шкоди; (2) серйозність, масштабність, гострота та катастрофічні тенденції розвитку безпекової та гуманітарної ситуації в Україні та світі у зв'язку зі збройною агресією рф виправдовують такі заходи; (3) санкція має винятковий характер, отримує прояв у виключних підставах її застосування (лише щодо фізичних та юридичних осіб, які своїми діями створили загрозу національній безпеці, суверенітету чи територіальній цілісності України (в тому числі шляхом збройної агресії чи терористичної діяльності) або сприяли (в тому числі шляхом фінансування) вчиненню таких дій іншими особами), а також в суворому обмеженні періоду її потенційного застосування дією правового режиму воєнного стану.

63. Вжиття державою такого заходу відповідає невід'ємному праву України на індивідуальну самооборону від збройного нападу (стаття 51 Статуту ООН). При чому ця санкція є одним із заходів, які Україна вживає для самооборони від військової агресії зі сторони рф, адже поряд із безпосереднім знищенням майна та військ рф на полі бою, Україна шляхом застосування правового механізму санкції (1) вилучає майно, яке використовувалося, використовується чи може бути використане для посилення воєнної спроможності рф та (2) має отримує можливість використати таке майно для підсилення оборонних спроможностей України.

64. З наведених мотивів Суд також погоджується з висновком суду першої інстанції, що легітимна мета санкції у виді стягнення активів полягає в тому, щоб забезпечити контроль за активами особи, яка несе або може нести потенційну загрозу національним інтересам України, її суверенітету та територіальній цілісності; зупинити агресивні дії рф; припинити підтримку її нинішнього політичного

режиму шляхом удару по фінансовим можливостям «прихильників» такої політики; забезпечити здійснення швидкого та ефективного відшкодування збитків, завданих жертвам агресії за рахунок коштів, отриманих від конфіскації.

65. Виходячи із зазначеної вище легітимної мети санкції у виді стягнення активів, Суд підтримує висновок суду першої інстанції, за яким: (1) санкція стягнення не є видом (формою, засобом, механізмом) відповідальності та не потребує встановлення ознак складу правопорушення (діяння); (2) санкція є реакцією, відповіддю держави на дії, що становлять загрозу фундаментальним принципам її існування.

66. Суд також звертає увагу, що санкція стягнення не є результатом встановлення ознак кримінального правопорушення в розумінні як національного законодавства, так і міжнародного права.

67. Враховуючи обставини цієї справи, а саме те, що: (1) титанові та інші руди, які видобуває Демурінський ГЗК, використовувались чи можуть використовуватися в майбутньому для виготовлення засобів та знарядь воєнної агресії рф; (2) майнові активи, які контролює безпосередньо чи опосередковано Шелков М. Є., використовувались чи можуть бути використані в майбутньому для посилення воєнних спроможностей рф; (3) вилучення цих активів може посилити оборонні можливості України – у цій справі легітимною метою застосування санкції стягнення є зниження спроможності росії продовжувати воєнну агресію проти України шляхом стягнення на користь України активів, які в кінцевому рахунку мають відношення до здійснення збройної агресії проти України.

(6) Належність санкції стягнення щодо оспорюваних активів

68. Належність санкції у виді стягнення активів зумовлена: (1) її ефективністю та (2) невідкладністю саме в умовах триваючої широкомасштабної воєнної агресії рф, яка має метою та об'єктивно ставить під загрозу саме існування Українського народу та держави.

69. Так, з преамбули Закону про санкції вбачається, що інститут санкцій законодавець запровадив, беручи до уваги потребу невідкладного та ефективного реагування на наявні і потенційні загрози національним інтересам і національній безпеці України, включаючи ворожі дії, збройний напад, завдання шкоди життю та здоров'ю населення, захоплення заручників, експропріацію власності держави, фізичних та юридичних осіб, завдання майнових втрат та створення перешкод для сталого економічного розвитку, повноцінного здійснення громадянами України належних їм прав і свобод.

70. Враховуючи предмет апеляційного розгляду щодо стягнення оспорюваних активів, санкція стягнення у контексті цієї справи буде належною лише за встановлення таких умов: (1) наявності опосередкованого володіння Шелковим М. Є. Активами; (2) Активи могли використовуватись чи можуть використовуватись в майбутньому для підтримання воєнних спроможностей рф.

(7) Щодо опосередкованого володіння Шелковим М. Є. Активами

(7.1) Щодо нікчемності Правочину

71. Одним з головних мотивів, покладених судом першої інстанції в основу висновку про відсутність правових підстав для застосування санкції стягнення щодо Активів, було врахування правових наслідків договору купівлі-продажу акцій в статутному капіталі компанії Лімпіеза Лімітед, укладеного між Корпорацією Авісма та компанією Болатіко Лімітед, датованого 20.02.2022 (том 13 а. с. 86-96) (далі також – Правочин чи Договір). Саме факт зміни у лютому 2022 року складу власників Лімпіеза Лімітед в результаті укладення та виконання Правочину становив основу правової позиції третіх осіб. При цьому сторона позивача наполягала на необхідності відхилення цього доказу через ознаки фіктивності Правочину.

72. В оскаржуваному рішенні зазначено, що: (1) твердження позивача про фіктивний характер угоди про купівлю 75 % акцій компанії Лімпіеза Лімітед від 20.02.2022 за 3 750 євро не має вирішального значення для висновку про наявність зв'язку між відповідачем та цією компанією; (2) придбання 75 % акцій компанії Лімпіеза Лімітед у кількості 3 750 штук за номінальною ціною 1 євро за акцію компанією Болатіко Лімітед може викликати сумнів у її дійсності, проте цей аргумент не підсилений іншими доказами у справі.

73. Суд не погоджується із цими висновками, констатує неправильне застосування судом першої інстанції норм матеріального права, виходячи з такого.

74. Недійсним є правочин, якщо його недійсність встановлена законом (нікчемний правочин). У цьому разі визнання такого правочину недійсним судом не вимагається (частина 2 статті 215 ЦК).

75. Недійсний правочин не створює юридичних наслідків, крім тих, що пов'язані з його недійсністю (частина 1 статті 216 ЦК). Суд може застосувати наслідки недійсності нікчемного правочину з власної ініціативи (абзац 2 частини 5 статті 216 ЦК).

76. Правочини щодо фінансових інструментів, вчинені за участю, від імені та/або на користь осіб, до яких застосовано санкції відповідно до Закону про санкції, а також правочини щодо цінних паперів, емітентами яких є такі особи, є нікчемними (абзац 2 частини 13 статті 36 Закону України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки» в редакції станом на 05.08.2021 [наступна редакція від 13.04.2022]).

77. Положенням частини 2 статті 215 ЦК встановлено виняток із загального правила щодо розгляду справ судом в межах заявлених особами вимог. Визнання нікчемного договору судом недійсним відповідно до наведеного правила не вимагається у зв'язку з встановленням його нікчемності безпосередньо законом. При цьому суд також зобов'язаний за власною ініціативою застосувати наслідки недійсності нікчемного договору, що врегульовано частиною 5 статті 216 ЦК (постанови ККС ВС від 15.03.2018 у справі № 616/137/16-ц, від 19.06.2019 у справі № 757/48758/15-ц).

78. Узагальнюючи правову позицію КАС ВС, висловлену зокрема у постанові від 02.04.2019 у справі № 2а-3925/12/2170, Суд приходять до того, що у разі встановлення наявності підстав, встановлених законом, для кваліфікації правочину як нікчемного, суд при розгляді справи (дослідження того чи іншого питання) встановлює правові наслідки дій осіб без урахування наявності такого нікчемного договору (правочину).

79. Суд першої інстанції помилково не врахував положення закону, якими встановлені підстави нікчемності Правочину, що в свою чергу вплинуло на правильність встановлення ним інших обставин справи та правильність кінцевого рішення щодо задоволення позову.

80. Як правильно зазначено в оскаржуваному рішенні та не оспорюється учасниками справи, рішенням РНБО від 18.06.2021 (введеним в дію Указом Президента України від 24.06.2021 № 266/2021) санкцію у виді блокування активів застосовано, у тому числі, до: (1) Шелкова М. Є., (2) компанії Лімпіеза Лімітед, (3) Корпорації Авісма (позиція 535 Додатку № 1, позиції 526 та 530 Додатку № 2 до рішення РНБО).

81. Зокрема, до компанії Лімпіеза Лімітед та Корпорація Авісма застосовано безстроково серед іншого обмежувальні заходи у вигляді: (1) блокування активів – тимчасове обмеження права особи користуватися та розпоряджатися належним їй майном; (2) повна або часткова заборона вчинення правочинів щодо цінних паперів, емітентами яких є особи, до яких застосовано санкції згідно з цим Законом (повна заборона).

82. При цьому у Правочині Корпорація Авісма виступала в якості продавця акцій, емітентом яких була компанія Лімпіеза Лімітед.

83. Таким чином, станом на дату укладення Правочину, з огляду на його сторони та предмет, а саме відчуження підсанкційною особою (Корпорація Авісма) акцій емітента цінних паперів (компанії Лімпіеза Лімітед), який також є підсанкційною особою, цей Правочин є нікчемним в силу прямої вказівки на це в законі. З цього випливає, що: (1) Суд при вирішенні цієї справи не може враховувати його як такий, що породжує будь-які правові наслідки; (2) держава Україна не надає йому правового захисту.

84. Хоча позивач і не посилався у позові на наведені вище положення закону щодо нікчемності Правочину, обмежуючись лише твердженнями про його формальний (фіктивний) характер, Суд виходить з усталеної практики Верховного Суду щодо: (1) застосування принципу *jura novit curia* («суд знає закони»); (2) обов'язку суду з власної ініціативи застосовувати наслідки нікчемності правочину.

85. Так, суди, з'ясувавши при розгляді справи, що сторона або інший учасник судового процесу на обґрунтування своїх вимог або заперечень посилається не на ті норми права, що фактично регулюють спірні правовідносини, самостійно здійснює правильну правову кваліфікацію останніх та застосовує для прийняття рішення ті норми матеріального і процесуального права, предметом регулювання яких є відповідні правовідносини (постанова ВП ВС від 25.06.2019 у справі № 924/1473/15). Зазначення позивачем конкретної правової норми на обґрунтування позову не є визначальним при вирішенні судом питання про те, яким законом слід керуватися при вирішенні спору (постанова КЦС ВС від 23.10.2019 у справі № 761/6144/15-ц). ВП ВС зазначає, що саме на суд покладено обов'язок надати правову кваліфікацію відносинам сторін виходячи із фактів, установлених під час розгляду справи, та визначити, яка правова норма підлягає застосуванню для вирішення спору. Самостійне застосування судом для прийняття рішення саме тих норм матеріального права, предметом регулювання яких є відповідні правовідносини, не призводить до зміни предмета позову та/або обраного позивачем способу захисту (постанова ВП ВС від 04.12.2019 у справі № 917/1739/17).

86. Позиція третіх осіб (зокрема, письмові пояснення представника ТОВ «Інвестагро») полягала у незастосовності положень абзацу 2 частини 13 статті 36 Закону України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки» в редакції станом на 05.08.2021 до Правочину: (1) з огляду на необхідність реєстрації випуску акцій НКЦПФР (частина 10 статті 9 Закону), яка не реєструвала випуск акцій компанії Лімпієза Лімітед та не допускала їх для обігу в Україні; (2) відсутності підстав для екстериторіальної дії цього Закону України, а саме щодо Правочину, вчиненого між нерезидентами щодо купівлі акцій кіпрської компанії за англійським та кіпрським правом.

87. Суд відхиляє ці заперечення. Так, зазначені вище положення абзацу 2 частини 13 статті 36 Закону України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки» не стосуються виключно правочинів щодо акцій, емітентами яких є підсанкційні особи-резиденти України, чи обіг яких допущено на території України. Єдиною умовою є емісія цінних паперів підсанкційною особою, незалежно від країни резиденства. Крім того, відносини щодо вчинення Правочину охоплюються дією аналізованої норми і за іншою підставою, – участю в Правочині підсанкційної особи, а саме Корпорації Авісма, яка виступала Продавцем. Відхилення доводів третіх осіб щодо екстериторіальної дії положень національного санкційного законодавства наведено у § 10.1. цієї постанови.

88. Таким чином, враховуючи, що жодних правових наслідків для їх застосування на території України Правочин не створив, Суд приходять до висновків, що для цілей вирішення цієї справи: (1) зміна складу учасників (акціонерів) компанії Лімпієза Лімітед у лютому-березні 2022 року не відбулась; (2) відповідач Шелков М. Є. й досі (на момент розгляду справи) є кінцевим бенефіціарним власником (контролером) компанії Лімпієза Лімітед, ТОВ «Демурінський ГЗК», ТОВ «Тай-Мінералс» та ТОВ «Інвестагро».

89. Так, судом першої інстанції правильно встановлено та ніким не оспорювалось, що відповідач є співвласником контрольного пакета акцій Корпорації Авісма через ТОВ «Промислові інвестиції» із часткою 65,27 % у статутному капіталі товариства. Шелков М. Є. є також кінцевим бенефіціарним власником компанії Лімпієза Лімітед шляхом непрямого вирішального впливу через Корпорацію Авісма (відсоток частки статутного капіталу або відсоток права голосу (непрямий вплив) становить 75 %) (том 12 а. с. 125-126). Відомості про відповідача як кінцевого бенефіціара ТОВ «Демурінський ГЗК» та ТОВ «Тай-Мінералс» підтверджені також і актуальними відомостями з ЄДР станом на 03.01.2023 (том 13 а. с. 175, 185-186), запис в ЄДР про зміну кінцевого бенефіціарного власника в ТОВ «Інвестагро» від 13.05.2022 (з Шелкова М. Є. на Ільтьо С. О. – том 7 а. с. 307) Суд не враховує в силу наведених вище обставин.

90. Встановлення нікчемності Правочину з урахуванням відомостей щодо частки прямого та опосередкованого володіння відповідачем в статутному капіталі кожного з господарських товариств в ланцюгу структури власності дозволяє Суду встановити можливість Шелкова М. Є. де-юре опосередковано (через інших юридичних осіб) вчиняти дії, тотожні за змістом здійсненню права розпорядження українськими товариствами та належним їм майном (Активами).

91. Разом із тим, обставини цієї справи дають Суду підстави для висновку про наявність такої можливості й де-факто. Такий висновок ґрунтується на (1) явних ознаках фіктивності (франдаторності) Правочину; (2) збереженням фактичного контролю відповідача над Активами через менеджмент, договірні механізми та інші інструменти.

(7.2) Щодо ознак фіктивності (франдаторності) Правочину

92. Фіктивним є правочин, який вчинено без наміру створення правових наслідків, які обумовлювалися цим правочином. Фіктивний правочин визнається судом недійсним. Правові наслідки визнання фіктивного правочину недійсним встановлюються законами (стаття 234 ЦК).

93. У фіктивних правочинах внутрішня воля сторін не відповідає зовнішньому її прояву, тобто обидві сторони, вчиняючи фіктивний правочин, знають заздалегідь, що він не буде виконаний, тобто мають інші цілі, ніж передбачені правочином. Такий правочин завжди укладається умисно. Основними ознаками фіктивного правочину є: введення в оману третьої особи щодо фактичних обставин правочину або дійсних намірів учасників; свідомий намір невиконання зобов'язань договору; приховування справжніх намірів учасників правочину. Укладення договору, який за своїм змістом суперечить вимогам закону, оскільки не спрямований на реальне настання обумовлених ним правових наслідків, є порушенням частин 1 та 5 статті 203 ЦК, що за правилами статті 215 ЦК є підставою для визнання його недійсним відповідно до статті 234 ЦК. Не виключається визнання договору недійсним, направлено на уникнення звернення стягнення на майно боржника, на підставі загальних засад цивільного законодавства (пункт 6 статті 3 ЦК) та недопустимості зловживання правом (частина 3 статті 13 ЦК). Фіктивний правочин характеризується тим, що сторони вчиняють такий правочин лише для виду, знають заздалегідь, що він не буде виконаний ... така протизаконна ціль, як укладення особою договору дарування майна зі своїм родичем з метою приховання цього майна від конфіскації чи звернення стягнення на вказане майно в рахунок погашення боргу, свідчить, що його правова мета є іншою, ніж та, що безпосередньо передбачена правочином (реальне безоплатне передання майна у власність іншій особі), а тому цей правочин є фіктивним і може бути визнаний судом недійсним (постанова ВП ВС від 03.07.2019 у справі № 369/11268/16-ц).

94. Сторонами не надано Суду доказів того, що Правочин був визнаний недійсним судами України чи іншої держави, так само як і доказів існування судового спору з цього приводу.

95. Водночас, з наданих сторонами доказів вбачаються ознаки його фіктивності (франдаторності). Про формальний характер угоди щодо купівлі-продажу 75 % акцій компанії Лімпіеза Лімітед на переконання Суду свідчать, зокрема, такі обставини: (1) очевидно неринкова (несправедлива) ціна у порівнянні з реальною (справедливою) вартістю відчужуваного активу, що не мала об'єктивних передумов, та істотна несбалансованість інших умов угоди; (2) наявність прихованого мотиву учасників Правочину та кінцевого бенефіціара (відповідача) уникнути застосування санкцій з боку України та зберегти канал постачання титанової сировини з України; (3) непереконливість версії третіх осіб про корпоративний конфлікт між Ільто С. О. та Корпорацією Авісма як передумову укладання Правочину останньою на очевидно невігідних для себе умовах; (4) наявність обгрунтованих сумнівів щодо дійсної дати укладення Договору.

Щодо ціни Договору та порядку розрахунків

96. Сумнів щодо відповідності ціни Договору реальній ринковій ціні акцій був висловлений і судом першої інстанції. Ця невідповідність на думку Суду є очевидною в силу таких, встановлених в оскаржуваному рішенні фактів: ціна 1 250 акцій (що відповідало 25 % статутного фонду компанії «Лімпіеза Лімітед»), які були придбані компанією Болатіко Лімітед 24.06.2019, становила 4 181 776 доларів США, в той же час 20.02.2022 Корпорація Авісма продала 3 750 акцій (що відповідає 75 % статутного фонду компанії Лімпіеза Лімітед) тому ж покупцю (компанії Болатіко Лімітед) за ціною 3 750 євро.

97. Згідно звіту про фінансовий стан компанії Лімпіеза Лімітед станом на 31.12.2021 (том 10 а. с. 83-111): (1) чистий прибуток за рік, що належить акціонерам компанії, склав 186 741 доларів США; (2) загальні активи компанії становили 10 393 730 доларів США (для порівняння в 2020 році – 10 116 585 доларів США); (3) чисті активи компанії становили 831 167 доларів США (в 2020 році – 454 050 доларів США); (4) загальний прибуток становив 149 030 доларів США, а чистий прибуток – 186 741 доларів США; (5) сукупний капітал компанії станом на 31.12.2021 складав 831 162 доларів США (в 2020 році – 454 050 доларів США); (6) залишок грошових коштів на кінець року – 96 819 доларів США; (7) розмір інвестицій в ТОВ «Демурінський ГЗК» складає 10 000 000 доларів США; (8) заборгованість ТОВ «Демурінський ГЗК» перед компанією складає 8 267 540 доларів США; (9) зазначено також, що рада директорів не очікує істотних змін в основній діяльності компанії в осяжному майбутньому.

98. У відомостях консолідованої фінансової звітності Корпорації Авісма за 2020 рік та аудиторського висновку незалежних аудиторів серед іншого зазначено таке: (1) у липні 2012 року Група придбала

75 % акцій групи Limpieza, яка володіє ліцензією на видобуток ільменіт-цирконієвих пісків Вовчанського родовища Дніпропетровської області. Загальна кількість запасів родовища оцінюється на рівні 5 млн тонн ільменіту, рутилу, цирконію та інших корисних копалин. Група придбала ліцензію на право розробки родовища за 44,38 тис доларів США, почала розробку родовища в 2016 році; (2) при визначенні компенсованої величини використовувались серед іншого такі основні припущення: потоки грошових коштів були визначені на основі планів керівництва щодо продовження активного видобутку ільменітового, рутилового та цирконового концентрату в 2020 році; середній обсяг виробництва в прогнозованому періоді буде складати 38 000 тонн у рік до 2030 року; (3) гудвіл, що відноситься до придбання групи Limpieza, був початково визнаний в липні 2012 року, він в основному пов'язаний із розробленою технологією видобутку ТОВ «Демурінський ГЗК» та високою якістю ільменіт-цирконієвих пісків. Оцінка гудвілу станом на 31.12.2020 становить 27 097 000 доларів США.

99. Зазначені дані свідчать про наявність суттєвих майнових та грошових активів компанії, істотне зростання показників її активів та капіталу за минулі 2020-2021 роки та ґрунтовні плани Корпорації Авісма щодо ефективного вироблення ресурсів родовища до 2030 року.

100. Під час апеляційного розгляду керівник ТОВ «Демурінський ГЗК» надав відзив на апеляційну скаргу з доданими ксерокопіями звіту про фінансовий стан компанії Лімпієза Лімітед за 2018 рік (що не були предметом дослідження в суді першої інстанції). Він звернув увагу Суду на те, що, зокрема, і значне погіршення фінансових показників компанії (порівняно з 2018 роком) вплинуло на значне зниження ціни акцій Лімпієзи.

101. Суд відхиляє вказані доводи. Показники, наведені представником третьої сторони у відзиві, жодним чином не свідчать про значне погіршення фінансової ситуації компанії Лімпієза Лімітед. Так, з них вбачається, що: (1) чистий річний прибуток в порівнянні 2018 та 2021 року знизився на 89,6 % до 186 741 доларів США; (2) загальні активи компанії зросли на 1,4 % до 10 393 730 доларів США; (3) чисті активи зменшились на 3 % до 831 167 доларів США; (4) так само і баланс знизився на 3 % до 831 162 доларів США.

102. Очевидним для Суду є той факт, що якою б не була динаміка показника чистого річного прибутку (а з показників наданих за два-три роки вона не є репрезентативною), діяльність компанії є прибутковою, а її активи (як і чистий річний прибуток) є незрівняно великими в порівнянні з ціною продажу акцій (75 % статутного капіталу). Так, тільки чистий річний прибуток компанії в 2021 році складав суму, що в 50 разів більша за ціну продажу акцій, а загальні активи компанії (скориговані на 75 % участі) перевищують ціну продажу більш ніж в 2050 разів.

103. У відзивах ТОВ «Демурінський ГЗК» та ТОВ «Інвестагро» наведено також обґрунтування справедливої ринкової вартості ТОВ «Демурінський ГЗК» на рівні – (мінус) 20 740 000 доларів США станом на 31.12.2021 на підставі самостійного розрахунку цього показника представниками. При цьому не зазначено на якій методиці базується застосування наведених формул та розрахунків, відсутні будь-які посилання на відповідні стандарти фінансової звітності чи бухгалтерського обліку, що унеможлиблює здійснення Судом перевірки їх правильності.

104. У судовому засіданні представники третіх осіб також вказували на «токсичність» ТОВ «Демурінський ГЗК» як активу через застосування санкцій до його інвесторів з боку України, певну кількість розпочатих кримінальних проваджень у зв'язку з діяльністю українських дочірніх компаній та необхідністю проведення так званої юридичної «очистки» для нормального функціонування підприємств.

105. Судом враховано ці обставини, втім вони не переконали Суд у тому, що наведені складнощі знизили ринкову ціну пакету акцій компанії Лімпієза Лімітед, що дає можливість здійснювати в ній вирішальний вплив, в такій мірі. Крім того, представниками третіх осіб не надано звіт компетентного незалежного фахівця про оцінку пакету акцій. На підставі викладеного Суд оцінює версію учасників провадження на стороні відповідача про відповідність ціни Правочину (3 750 євро) справедливій ринковій ціні акцій, що були предметом продажу, як неправдоподібну.

106. Крім того, нераціональними і суперечливими є такі умови Договору (том 13 а. с. 86-94 та інші аналогічні екземпляри) та обставини його виконання. Так, (1) відповідно до пункту 4.1 Договору закриття угоди має відбутися не пізніше 20.02.2022 (що є і датою укладання Договору), незалежно від того, чи оплачена ціна повністю до дати закриття угоди відповідно до пункту 4.2; (2) пунктом 4.2 Договору встановлено 60-денний строк для сплати ціни з моменту підписання Договору; (3) сплачено

таку ціну було шляхом банківського переказу від 09.03.2022 (том 13 а. с. 81); (4) пунктом 4.5 Договору закріплено обов'язок продавця забезпечити отримання покупцем свідоцтва акціонера «якомога скоріше»; (5) водночас датою підписання Договору (20.02.2022) Корпорація Авісма підписує лист на адресу компанії Болатіко Лімітед, в якому стверджується, що вона вже отримала від компанії Болатіко Лімітед (покупця за Договором) повну суму компенсації за продаж акцій компанії Лімпіеза Лімітед на користь покупця та міститься запевнення про відсутність будь-яких претензій до покупця стосовно розрахунку.

107. Тож з огляду на ці обставини для Суду є очевидним, що така поспішність оформлення відчуження Корпорацією Авісма 75 % статутного капіталу компанії Лімпіеза, чії сукупні активи перевищували 10 млн доларів США, за 3 750 євро без проведення попередньої оцінки ринкової ціни пакету акцій переслідувало іншу мету, ніж отримання цієї сплати.

Версія про корпоративний конфлікт

108. За версією третіх осіб зазначена ціна стала результатом вирішення корпоративного конфлікту між Ільтьо С. О. та Корпорацією Авісма.

109. Суть «корпоративного конфлікту» за їх твердженнями полягає в такому: (1) рішенням Корпорації Авісма як мажоритарного акціонера компанії Лімпіеза, без врахування думки Ільтьо С. О., був знятий з посади керівник підконтрольного їй ТОВ «Демурінський ГЗК» Федаш Д. М.; (2) це суперечило неформальним домовленостям Ільтьо С. О. з Корпорацією Авісма, за якими умовою вступу Ільтьо С. О. до складу акціонерів Лімпіеза (викупу 25 % акцій) було надання їй повноважень по управлінню українськими дочірніми компаніями (пункт 12 Афідевіту – том 11 а. с. 171); (3) Федаш Д. М. був запропонованим (схваленим) нею ефективним керівником ТОВ «Демурінський ГЗК».

110. Ця версія відхиляється Судом як непереконалива з таких мотивів:

(1) з наданих сторонами документів вбачається, що Правочин (як результат вирішення «корпоративного конфлікту») за своїми умовами містить істотний дисбаланс вигод на користь «слабкішої» сторони договору. Водночас, для потужної компанії, якою є Корпорація Авісма, його умови є надзвичайно не вигідними;

(2) Суду не були розкриті аргументи Ільтьо С. О. перед Корпорацією Авісма, які дозволили їй вирішити цей «конфлікт» на свою користь у такий вигідний для неї спосіб. Тобто третіми особами не надано жодних розумних пояснень того, яким чином міноритарний акціонер (фізична особа, громадянка України) переконала велику російську металургійну компанію (власника частки в розмірі 75 % статутного фонду), що є найбільшим у світі виробником титану та входить до складу державної корпорації «Ростех» (доля якої в державному оборонному замовленні РФ складає близько 40 %) в умовах тривалої (з 2014 року) збройної агресії РФ проти України передати їй за символічну ціну 75 % статутного фонду компанії, яка серед іншого повністю володіє ТОВ «Демурінський ГЗК», яке в свою чергу розробляє одне з найбільших на пострадянському просторі титано-цирконових родовищ, особливо з урахуванням наведених вище відомостей щодо фінансового стану компанії та планів продавця на 2020-2030 роки щодо повного ефективного вироблення корисних природних ресурсів родовища;

(3) із наданих доказів вбачаються ознаки вичерпання «конфлікту» задовго до дати Правочину. Так, судовий спір, який за своїм предметом пов'язаний зі зміною керівника ТОВ «Демурінський ГЗК» в українському суді, був завершений за ініціативою самої «постраждалої» сторони «конфлікту» ще на початку серпня 2021 року. Так, ухвалою господарського суду Дніпропетровської області від 05.08.2021 у справі № 904/4720/21 за позовом Федаша Д. М. до ТОВ «Демурінський ГЗК» про визнання недійсним та скасування рішення єдиного учасника ТОВ «Демурінський ГЗК», оформленого протоколом 06/05/21 від 06.05.2021, задоволено заяву позивача про залишення позову без розгляду (том 12 а. с. 169-171);

(4) сам Афідевіт як головний доказ існування «конфлікту» містить положення, які обґрунтовано ставлять версію про його існування під сумнів. З огляду на статутні положення ТОВ «Демурінський ГЗК» щодо складу та порядку прийняття рішень його Спостережною радою (три члени призначались Корпорацією Авісма, двоє – компанією Болатіко) та загальними зборами товариства (пункти 18, 22 Афідевіту), імовірна домовленість щодо надання Ільтьо С. О. повноважень по контролю за українськими дочірніми компаніями не була втілена формально в механізм управління ТОВ «Демурінський ГЗК». До того ж відомостями з ЄДР не підтверджується призначення самої Ільтьо С. О. з моменту (20.11.2019) «прийняття» нею цих компаній в управління (пункт 15 Афідевіту) до складу уповноважених осіб на представлення їх інтересів. Відповідно до Афідевіту (пункт 17)

Федаш Д. М. був призначений не Ільтьо С. О., а Корпорацією Авісма, що спростовує твердження третіх осіб про існування домовленості про купівлю компанією Болатіко 25 % акцій Лімпіези лише за умови передання під контроль Ільтьо С. О. ТОВ «Демурінський ГЗК».

Щодо мотивів укладення фіктивного правочину

111.Водночас версія позивача, за якою завідомо несправедлива для Корпорації Авісма ціна Правочину обумовлена та загалом його фіктивний характер обумовлені її бажанням (1) уникнути подальших негативних санкційних наслідків з боку держави Україна через широкомасштабне вторгнення рф 24.02.2022 (або реальну загрозу такого вторгнення) та (2) зберегти джерело та канал постачання титановмістної сировини українського походження для потреб оборонно-промислового комплексу рф, – є переконливою та підтверджується матеріалами справи.

112.Демонстрацією існування такого мотиву на боці відповідача та третіх сторін є зміст звернення генерального директора ТОВ «Демурінський ГЗК» Федаша Д. М. від 11.03.2022 до РНБО (том 11 а. с. 200-201) [далі наведено цитату]: *«У зв'язку з набранням чинності Законом України «Про основні засади примусового вилучення в Україні об'єктів права власності Російської Федерації та її резидентів» ТОВ «Демурінський ГЗК» може помилково потрапити або вже потрапило до списку підприємств, що подаються РНБО та підлягають подальшій націоналізації державою Україна. У зв'язку з цим, вважаємо за доцільне повідомити, що ТОВ «Демурінський ГЗК» на 100 % належить кіпрській компанії Лімпіеза Лімітед, бенефіціаром якої раніше був резидент Росії Шелков Михайло Євгенович, особа, яка перебуває під санкціями та зазначена кінцевим бенефіціарним власником Демурінського ГЗК в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань. Оскільки пан Шелков був під санкціями України і раніше, до початку повномасштабної військової агресії Російської Федерації проти України 24.02.2022, останній рік між українським міноритарним акціонером Лімпіеза Лімітед (громадянкою України) та паном Шелковим проводилися переговори щодо викупу частки, що опосередковано належить пану Шелкову в компанії Лімпіеза Лімітед на користь Світлани Ільтьо через належну їй кіпрську компанію Болатіко Лімітед (Кіпр). Переговори щодо викупу частки завершилися позитивно та 20.02.2022 Шелков Михайло Євгенович перестав бути бенефіціаром Лімпіеза Лімітед ... Прошу: 1. Розглянути дане звернення у найкоротші строки. 2. Не вносити ТОВ «Демурінський гірничо-збагачувальний комбінат» до списків підприємств, бенефіціаром яких є Російська Федерація, та не приймати рішення щодо націоналізації корпоративних прав ТОВ «Демурінський гірничо-збагачувальний комбінат» та/або його активів».*

113.Крім того, пунктом 1 постанови КМУ від 03.03.2022 № 187 «Про забезпечення захисту національних інтересів за майбутніми позовами держави Україна у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації» (далі – постанова КМУ) встановлено серед іншого мораторій (заборону) на: (1) виконання грошових та інших зобов'язань, кредиторами за якими є особи, пов'язані з державою-агресором); (2) відчуження цінних паперів, корпоративних прав особами, пов'язаними з державою-агресором; (3) відчуження цінних паперів, корпоративних прав на користь осіб, пов'язаних з державою-агресором. Пунктом 2 цієї постанови передбачено, що правочини (у тому числі довіреності), укладені з порушенням мораторію, визначеного пунктом 1 цієї постанови, у тому числі якщо ними передбачається відповідне відчуження у майбутньому, є нікчемними.

114.Зазначені зміни законодавства від 03.03.2022 могли стати додатковим (разом з початком 24.02.2022 повномасштабного воєнного вторгнення рф на територію України та обґрунтованими очікуваннями посилення санкційної політики України відносно рф та її «агентів») серйозним стимулом для осіб, пов'язаних з рф як державою-агресором, здійснити спроби «корпоративної втечі» з використанням інструментів фіктивних угод та контрольованих осіб.

115.Окрім наведених вище обставин укладення та виконання Правочину, які свідчать про його фіктивний (франдаторний) характер, у Суду є обґрунтовані сумніви щодо достовірності дати Правочину. Так, третіми особами на стороні відповідача не надано жодних беззаперечних доказів того, що укладення Правочину мало місце до прийняття постанови КМУ.

116.Договір датовано 20.02.2022. Ця дата є неділею (неробочим днем). У підписанні його та супутніх йому документів (датованих 20.02.2022) приймало участь щонайменше 7 осіб (Ільтьо С. О., Осіпов Д. В., Шинкар М., Болотнікова Ю., Лазарева Л., Кіракозян Л., Післоу М.) з різних країн світу (зокрема, Кіпр, Австрія, рф) (том 13 а. с. 86-96).

117.Він укладений в простій письмовій формі, за участю підсанкційних, тобто зацікавлених в ухиленні

від санкцій осіб (продавець та емітент корпоративних прав), за символічною ціною, з умовою про закриття угоди незалежно від здійснення оплати по договору, із супутнім завіренням продавця про відсутність будь-яких майнових претензій до покупця ще до отримання оплати, що також немає раціонального пояснення.

118.Водночас перші «сліди» його виконання, підтверджені документально, які виходять від третіх (незацікавлених) осіб (банк, міністерство Республіки Кіпр) з'явилися лише з 09.03.2022. Це платіжне доручення щодо банківського переказу коштів за Договором від 09.03.2022 (том 13 а. с. 81) та сертифікат від 10.03.2022 про належність компанії Болатіко Лімітед 5000 акцій компанії Лімпіеза Лімітед (том 10 а. с. 46). Усі інші документи, датовані 20.02.2022, 02.03.2022 (том 10 а. с. 48), підписані сторонами Правочину та директором компанії Лімпіеза (Захеос Костянтин), тобто складені зацікавленими особами. Будь-яких належних та допустимих доказів реєстрації набувача акцій їх власником, датованих до 10.03.2022 року, Суду учасниками не надано.

119.Зміст наданого третіми особами Афідевіту свідчить про глибоку обізнаність Ільтьо С. О. із санкційними обмеженнями з боку України, як вже застосованими, так і тими, що планувались та обговорювались на майбутнє.

Збереження контролю Корпорацією Авісма над Активами через контрольований менеджмент та договірні механізми після її «виходу» як мажоритарного акціонера зі складу учасників компанії «Лімпіеза Лімітед»

120.Так, Мар'яна Шинкар до 24.08.2022 залишалась на посаді директора Ради Директорів компанії «Лімпіеза Лімітед» (том 12 а. с. 155, том 13 а. с. 167). Це визнано представником ТОВ «Інвестагро» (том 14 а. с. 86) в підсумкових поясненнях, наданих суду першої інстанції.

121.При цьому згідно звіту Корпорації Авісма щодо переліку афілійованих осіб, інформації Служби зовнішньої розвідки України (том 10 а. с. 44, 114-155) та Офісу Генерального прокурора (том 14 а. с. 36), ця особа є фінансовим директором компанії ВСМПО-Тірус Лімітед (HE349818) та директором компанії Кадор Ентерпрайзес Лімітед (HE154841), які належать Корпорації Авісма.

122.Таким чином, протягом півроку з дати вчинення Правочину особа, підконтрольна Корпорації Авісма (рф) (а отже й відповідачу), незважаючи на триваючу агресію з боку рф та застосовані Україною санкції до відповідача, Корпорації Авісма та компанії Лімпіеза, залишалась у складі органу управління (на посаді директора) цієї компанії, яка в свою чергу прямо та опосередковано володіє 100 % статутних капіталів господарських товариств (резидентів України) – ТОВ «Демурінський ГЗК», ТОВ «Тай-Мінералс», ТОВ «Інвестагро».

123.Федаш Д. М., який досі є директором ТОВ «Демурінський ГЗК», як зазначалось вище, з самого початку був призначений на посаду за вказівкою Корпорації Авісма (пункт 17 Афідевіту).

124.Станом на 02.01.2023 (згідно витягу з ЄДР) Цифра В. В. є керівником ТОВ «Тай-мінералс» (том 13 а. с. 186). При цьому, вбачається, що він досі пов'язаний із Корпорацією Авісма, оскільки 21.01.2022 ця юридична особа уповноважила його представляти її інтереси як учасника ТОВ «ВСМПО Титан Україна». Зазначена довіреність видана строком на три роки (том 7 а. с. 236), доказів відкликання її учасниками провадження не надано.

125.Крім того, як правильно встановлено судом першої інстанції та не заперечується сторонами, 24.06.2019 між компанією Ромтекс Ко. Лімітед (Продавець), компанією Болатіко Лімітед (Покупець), Корпорацією Авісма (Поручитель) та компанією Лімпіеза Лімітед був укладений договір купівлі-продажу акцій у статутному капіталі компанії Лімпіеза Лімітед (том 10 а. с. 182-211, том 13 а. с. 38-67).

126.Згідно умов цього договору: (1) однією з умов закриття угоди є надання резолюції директорів компанії Лімпіеза Лімітед про прийняття покупцем обов'язку за продавця по сплаті компанії Лімпіеза Лімітед несплаченої суми статутного капіталу в розмірі 1 181 776 доларів США (пункт 4.4 договору); (2) до дати закриття угоди Продавець та Поручитель мають забезпечити, щоб компанія Лімпіеза Лімітед не має без письмового дозволу Поручителя продавати свої активи (включно з часткою в ТОВ «Демурінський ГЗК», ТОВ «Тай-Мінералс», часткою ТОВ «Демурінський ГЗК» в ТОВ «Інвестагро»), створювати обтяження на свої активи, вносити зміни до статутів вказаних підприємств, сплачувати дивіденди акціонерам, здійснювати виплати кредиторам тощо (пункт 5.1.

договору).

127. Враховуючи, що за час судового та апеляційного розгляду жодним з учасників провадження не було надано суду доказів сплати компанією Болатіко Лімітед несплаченої суми статутного капіталу в розмірі 1 181 776 доларів США, Суд виходить з того, що за умовами зазначеного договору Корпорація Авісма досі зберігає повний контроль за можливістю відчуження будь-яких активів (у тому числі корпоративних прав) компанії Лімпіеза Лімітед, ТОВ «Демурінський ГЗК», ТОВ «Тай-Мінералс» та ТОВ «Інвестагро» та здійсненням інших фінансових операцій (сплата боргу, виплата дивідендів, внесення застави тощо).

128. Судом першої інстанції також встановлений факт наявності боргових зобов'язань у компанії Лімпіеза Лімітед перед Корпорацією Авісма у розмірі більшому, ніж 9 млн доларів США. Ці обставини додатково свідчать про те, що укладення Правочину не позбавило Корпорацію Авісма, а через неї і самого відповідача, можливості впливати на долю активів спірних підприємств в Україні, в тому числі на видобуток та реалізацію титано-цирконієвих руд.

Щодо можливості відповідача здійснювати дії, тотожні праву розпорядження, стосовно Активів

129. З урахуванням правила, наведеного у пункті 40 цієї постанови, Суд має перевірити також можливість відповідача здійснювати дії, тотожні за змістом здійсненню права розпорядження щодо активів ТОВ «Демурінський ГЗК», ТОВ «Тай-Мінералс», ТОВ «Інвестагро».

130. Представники третіх осіб зазначали, що жодна із сторін не заперечує того, що власником ТОВ «Інвестагро» є ТОВ «Демурінський ГЗК», 100 % статутного капіталу якого належить компанії «Лімпіеза Лімітед».

131. Таким чином, з урахуванням висновку суду про (1) нікчемність Правочину, (2) явні ознаки його фіктивності, (3) збереження Корпорацією Авісма фактичного контролю над Активами через менеджмент та договірні механізми після березня 2022 року, Суд дійшов висновку, що відповідач, (1) володіючи контрольним пакетом акцій (що відповідає частці 65,27 % у статутному капіталі) Корпорації Авісма, (2) через володіння останньою контрольним пакетом акцій (що відповідає частці 75 % у статутному капіталі) компанії Лімпіеза Лімітед, яка в свою чергу (3) володіє 100 % статутних капіталів ТОВ «Демурінський ГЗК» та ТОВ «Тай-Мінералс», враховуючи (4) володіння ТОВ «Демурінський ГЗК» 100 % статутного капіталу ТОВ «Інвестагро», – може вчиняти дії, тотожні за змістом здійсненню права розпорядження, щодо активів ТОВ «Демурінський ГЗК», ТОВ «Тай-Мінералс», ТОВ «Інвестагро». Такими активами є як корпоративні права вказаних підприємств, так і належне їм майно.

(8) Щодо значення Активів у військовій агресії РФ

132. За даними з ЄДР основним видом діяльності Демурінського ГЗК є добування руд інших кольорових металів (том 13 а. с. 175).

133. ТОВ «Демурінський ГЗК» здійснює видобування (промислове розробку) Вовчанського родовища в Дніпропетровській області (корисна копалина – цирконово-рутилово-ільменітові розсипи) на підставі дозволу, чинного до 2031 року (том 5 а. с. 230, том 6 а. с. 56).

134. Рішенням РНБО від 16.07.2021 титанові руди віднесено до корисних копалин, які мають стратегічне значення для сталого розвитку економіки та обороноздатності держави (рішення РНБО введено в дію Указом Президента України від 23.07.2021 № 306/2021).

135. Відповідно до листа Інституту електрозварювання імені Є. О. Патона: (1) рутил та ільменіт вирисовується для виробництва титану, основний обсяг титану використовується у аерокосмічній та військово-морській галузях; (2) крім цього, ільменіт використовується для отримання феросплавів з подальшим використанням феросплавів у виробництві нержавіючої сталі, що використовується зокрема в оборонній промисловості; (3) циркон є основним джерелом виробництва цирконію та гафнію, вилучають також уран. Основна галузь використання цирконію – атомна енергетика та хімічна промисловість (том 4 а. с. 172).

136. У консолідованій фінансовій звітності Корпорації Авісма за 2020 рік та аудиторському звіті

незалежних аудиторів окремо зазначено про: (1) родовище «Вовчанське» у Дніпропетровській області, загальну кількість запасів якого оцінено на рівні 5 млн тон ільменіту, рутила, цирконію та інших корисних копалин, із зазначенням, що видобуток корисних копалин з нього Корпорація почала у 2016 року, (2) ТОВ «Демурінський ГЗК» та компанія Лімпіеза Лімітед визначені як «суттєві» дочірні підприємства Корпорації (том 2 а. с. 144, 180, 200).

137. Враховуючи наведені дані та належність Корпорації Авісма до Групи «Ростех», основним видом діяльності якої є оборонна промисловість рф, є підстави для висновку, що щонайменше з 2016 року титановмісна сировина, видобута Демурінським ГЗК, могла бути використана для посилення військової спроможності росії та використана при виготовленні зброяць та засобів агресії проти України.

138.3 матеріалів справи також вбачається, що ТОВ «Демурінський ГЗК» активно експортувало титановмісну сировину: рутиловий, ільменітовий, цирконовий, ставролітів концентрати.

139. Так, протягом 2021 року ТОВ «Демурінський ГЗК» на підставі зовнішньоекономічних контрактів з австрійською компанією «OSTTOR Beteiligung-und Handelsgesellschaft mbH» (далі – австрійська компанія) експортувало титановмісну сировину, при цьому серед безпосередніх вантажоотримувачів продукції ДГЗК за цими контрактами було 15 підприємств на території рф та 2 на території білорусі (том 4 а. с. 91-160, 233-239, том 6 а. с. 81).

140. Отримувачами були, зокрема, такі підприємства рф: (1) ТОВ «Ключевський завод феросплавів» – єдине в рф та СНД підприємство, яке випускає унікальні феросплави та лігатури, бере участь у виконанні державного оборонного замовлення, виробляє хром та ферохроми для потреб оборонної промисловості та створення стратегічного резерву рф (росрезерв). У свою чергу однією з функцій росрезерву є забезпечення мобілізаційних потреб рф (том 4 а. с. 235-236, том 5 а. с. 102, 106); (2) ТОВ «Магнітогорський електродний завод» – належить до групи компаній ПАТ «Магнітогорський металургійний комбінат», який може виробляти метал для бронелістів, снарядів, ручних гранат, деталей до реактивних снарядів та іншої оборонної продукції рф (том 4 а. с. 235); (3) ТОВ «Білоярська фабрика асбокартонних виробів» – виробляє плити з керамічних волокон, які застосовуються при виробництві танків та підводних човнів, споживачами продукції фабрики є підприємства оборонного комплексу рф (том 4 а. с. 236); (4) ТОВ «Судіславський завод зварювальних матеріалів» (виробляє зварювальні дроти та електроди), споживачами продукції якого є: 1) ВАТ «Ярославський машинний завод», який розробляє покришки, шини та камери для техніки військового призначення; 2) машинобудівний завод АТ «Бецема», яке виробляє автоцистерни, автопоїзди, паливозаправники та іншу спеціальну техніку на шасі, які можуть використовуватися в інтересах зс рф; 3) ВАТ «Владивостокський судноремонтний завод», яке виробляє запасні частини до корабельних судових дизелів, деталі судових систем, які можуть використовуватися в інтересах зс рф (том 4 а. с. 237); (5) ТОВ «Радіал Груп Регіон» виробляє широкий спектр обладнання для мереж пересувного зв'язку, базового антено-федерного устаткування, які можуть використовуватися в інтересах зс рф (том 4 а. с. 237); (6) ВАТ «ЧТПЗ» – виготовляє трубну продукцію, постачало трубну продукцію для будівництва нафтогазогонів та газогонів для «Північний потік-2» (том 7 а. с. 414).

141. Загалом протягом 2021 року ТОВ «Демурінський ГЗК» поставило підприємствам рф та рб понад 3,2 тис тон титановмісної сировини (рутиловий, ільменітовий, цирконовий, ставролітів концентрати) на суму понад 100 млн грн (том 4 а. с. 189-191, том 6 а. с. 81). Ця сировина використовується під час виготовлення підприємствами ВПК різного роду витратних матеріалів, що в подальшому використовується при виготовленні широкої номенклатури виробів (як суто військового призначення, так і подвійного використання) за відповідними державними оборонними замовленнями (том 6 а. с. 81).

142. У висновку експертів за результатами комплексної судової товарознавчої та експертизи майна і техніки військового призначення та озброєння від 14.12.2022 зазначено, що: (1) на сучасному етапі розвитку промисловості сформувалась стала система зв'язків між підприємствами, яка умовно може бути представлена у виді піраміди, на вершині якої розміщено видобувні та збагачувальні підприємства (відноситься Демурінський ГЗК); (2) підприємства-вантажотримувачі з рф належать до підприємств другого роду, оскільки здійснюють переробку концентратів із їх додатковим збагаченням та виготовленням сплавів та витратних матеріалів, які в свою чергу де-факто використовуються підприємствами третього роду в своїй основній діяльності – виробляють кінцеві вироби; (3) враховуючи специфіку виробництва продукції, чільне місце серед споживачів продукції підприємств другого роду є підприємства військово-промислового комплексу. Найбільшими

споживачами титану та сплавів на його основі є виробники авіаційно-космічної галузі (наприклад «АТ «УАП «Гідравлика»). Відносно жаротривких та корозієтривких сталей одне з перших місць займає суднобудування, особливо будівництво підводних човнів та кораблів з ядерною енергетичною установкою (наприклад, ПО «Севмаш») (том 7 а. с. 413-414, 434-435).

143. При цьому з матеріалів справи вбачається, що наведений вище російський вантажоотримувач продукції Демурінського ГЗК – ТОВ «Ключевський завод феросплавів» протягом 2015-2016 років був переможцем ряду тендерів, проведених (1) АТ «Уфімське підприємство Гідравлика» (на поставку ферохрому), (2) АТ «Виробниче об'єднання «Севмаш» (поставка феротитану), (3) ТОВ «Юргінський Машзавод» (закупка феросплавів) [це підприємство залучається до виконання замовлень з виробництва сучасного озброєння для сухопутних, ракетно-космічних військ та військово-морського флоту рф] (том 5 а. с. 24-26, 74-78).

144. ТОВ «Демурінський ГЗК» не заперечувало факт поставки у 2021 році видобутої сировини наведеним вище російським підприємством, надало довідку про здійснення відвантаження ільметивого концентрату власного виробництва російським підприємством і у 2020 році та у 2022 (до 24.02.2022) (том 11 а. с. 69-72, 73-140).

145. У період з 01.10.2020 по 25.02.2022 від групи російських компаній (серед яких були вантажоотримувачі титановмісної продукції ДГЗК) на користь австрійської компанії було перераховано понад 100 млн доларів США, з них 17,24 млн доларів США сплатило ТОВ «АСР» (том 3 а. с. 205, том 5 а. с. 22). При цьому з наявних у справі матеріалів вбачається, що: (1) експорт продукції Демурінського ГЗК здійснювався саме через австрійську фірму; (2) протягом 02.12.2021-25.04.2022 ця австрійська компанія здійснила 37 поставок ільменітового концентрату на користь ТОВ «АСР»; (3) ТОВ «АСР» є дочірньою компанією Корпорації Авісма, остання в свою чергу задіяна в військово-оборонному комплексі рф (том 7 а. с. 87-88, том 5 а. с. 94-99, 92-94, 95-97).

146. При цьому в ході кримінального провадження було встановлено, що продаж титановмісної сировини Демурінський ГЗК імовірно здійснювався за заниженими цінами, це могло призвести, серед іншого, до ухилення від сплати податків до державного бюджету, за цим фактом директору ТОВ «Демурінський ГЗК» повідомлено про підозру за частиною 3 статті 212 Кримінального кодексу України (далі – КК) (матеріали кримінального провадження № 72022000220000001 від 10.03.2022 – том 4 а. с. 240-244).

147. За даними з ЄДР основним видом діяльності ТОВ «Тай-Мінералс» є оптова торгівля металами та металевими рудами, кінцевим бенефіціарним власником є Шелков М. Є. (витяг з ЄДР станом на 02.01.2023 – том 13 а. с. 85-186). З матеріалів справи вбачається, що у 2021 році ТОВ «Тай-Мінералс» купило 117 тонн рутилового концентрату у Демурінського ГЗК (том 4 а. с. 74).

148. Наведені вище обставини [в контексті вже встановлених Судом фактів пов'язаності ТОВ «Демурінський ГЗК», ТОВ «Тай-Мінералс» ТОВ «Інвестагро» та контролю над ними зі сторони Шелкова М. Є. через Корпорацію Авісма] можуть свідчити про використання в минулому та можливість в майбутньому використання активів та особливо продукції (через різні канали збуту) цих Товариств для посилення військової спроможності рф.

149. Враховуючи те, що наведені вище обставини підтверджують: (1) опосередкований вплив відповідача (через володіння 75 % акцій компанії Лімпіеза Лімітед, яка володіє 100% частки в статутному капіталі товариств ТОВ «Тай-Мінералс» та «Демурінський ГЗК», а останнє володіє 100 % частки в статутному капіталі ТОВ «Агроінвест») відповідача на фактичну та юридичну долю активів ТОВ «Демурінський ГЗК», ТОВ «Агроінвест», ТОВ «Тай-Мінералс», (2) належність санкції стягнення до цих активів – наявні підстави для стягнення корпоративних прав цих товариств та належного їм майна, а саме: (а) 100 % статутного капіталу Демурінського ГЗК; (б) 100 % статутного капіталу ТОВ «Інвестагро»; (в) 100 % статутного капіталу «Тай-Мінералс»; (г) майна, належного на праві власності ТОВ «Демурінський ГЗК»: будівля загальною площею 186,5 кв. м, будівля загальною площею 428,8 кв. м, комплекс будівель та споруд загальною площею 6 201,1 кв. м, будинок загальною площею 107,3 кв. м, кошти на рахунку в сумі 14 417 285,60 грн, два трактори, три навантажувачі, екскаватор ЕТР, транспортні засоби – два марки «КРАЗ 6510», один марки «ЗИЛ 5301 ЕО», один марки «ПАЗ 4234-04», один марки «IVECO 35/10».

(9) Щодо пропорційності втручання в право власності Шелкова М. Є.

150.Вирішуючи це питання, Суд співвідносить майнові втрати Шелкова М. Є. внаслідок застосування санкції та важливість досягнення легітимної мети для України та Українського народу з урахуванням наслідків, які вже настали внаслідок воєнної агресії рф. При цьому Суд повністю підтримує та застосовує підхід щодо оцінки пропорційності втручання у право власності, вжитий судом першої інстанції у цій справі (детально наведений у пункті 5.9 рішення суду першої інстанції).

151.Як вбачається з матеріалів справи: (1) Шелков М. Є. є російським підприємцем та мільярдером, який наблизений до керівництва рф. Статки Шелкова М. Є. оцінені в близько 1,5 млрд доларів США, він займає 59 місце серед найбагатших бізнесменів рф за версією Forbes (том 2 а. с. 19-20, 34-43, 49-58); (2) відповідач є співвласником контрольного пакета (65,27 % статутного капіталу) акцій та входить до керівного складу Корпорації Авісма – найбільшого виробника титану, на частку підприємств Корпорації припадає 90 % виробництва російського титану. У свою чергу Корпорація Авісма входить до групи державної компанії «Ростех», що забезпечує діяльність військово-оборонного комплексу рф, продукція виробництва «Ростех» використовується під час збройної агресії рф на території України; (3) судом першої інстанції встановлено, що дії відповідача сприяли та сприяють збройній агресії рф проти України шляхом матеріально-технічного забезпечення, продукцією, необхідною для виробництва військової техніки.

152.Майно, про стягнення якого порушено питання в апеляційній скарзі [100 % часток у статутному капіталі в трьох українських підприємствах – ТОВ «Демурінський ГЗК», ТОВ «Тай-Мінералс» та ТОВ «Агроінвест», належне ТОВ «Демурінський ГЗК» майно (нерухомість, трактори, автомобілі, грошові кошти)], Корпорація Авісма, кінцевим бенефіціарним власником якої є Шелков М. Є., фактично оцінила в 3750 євро, про що свідчить продаж 75 % акцій Лімпіези за цієї ціною.

153.Це майно, особливо титановмісна продукція Демурінського ГЗК, використовувалась чи може бути використана в майбутньому для підсилення воєнних спроможностей рф та використана у військовій агресії проти України.

154.Можливі наслідки у вигляді застосування санкцій були передбачуваними для відповідача, про що свідчать дії з переоформлення права власності Корпорації Авісма на 75 % акцій в статутному капіталі компанії Лімпіеза Лімітед на іншу особу.

155.При застосуванні санкції у виді стягнення активів Суд враховує: (1) виключність застосування такого виду санкції, що виправдана умовами воєнного стану через збройну агресію зі сторони рф; такі заходи зі сторони держави є заходами захисту та необхідної оборони в умовах воєнної агресії; (2) тривалість повномасштабного воєнного вторгнення рф на територію держави, яке наразі триває понад 11 місяців; (3) масштаб вже спричинених таким вторгненням негативних наслідків у виді геноциду та терору українського народу, окупації частини території держави, знищення критичної та цивільної інфраструктури держави, про що детально наведено у пункті 5.9 рішення суду першої інстанції; (4) звернуте в дохід держави майно може бути використано в цілях посилення обороноздатності держави та захисту від воєнної агресії, для покриття збитків, спричинених військовими діями рф, відновлення української економіки та інших потреб; (5) наразі важко визначити суспільний інтерес більш важливіший за припинення військової агресії рф проти України, відновлення територіальної цілісності України, миру на всій її території та відвернення спричинених рф негативних наслідків; (6) стягнення Активів в сукупності з іншими заходами сприятимуть досягненню цього суспільного інтересу.

156.При цьому стягнення активів у виді 100 % часток у трьох українських підприємствах та майна одного з них, не призведе до суттєвого погіршення майнового стану останнього, разом з тим спрямоване на припинення отримання відповідачем продукції та інших доходів з українських активів, які можуть спрямовуватися на фінансування військово-промислового комплексу рф та в кінцевому рахунку використовуватися у збройній агресії проти України.

157.Враховуючи виключну важливість наведеного суспільного інтересу, принцип пропорційності не буде порушено стягненням Активів в дохід держави, таке втручання є виправданим і у цій справі справедливий баланс між загальним інтересом (припинення військової агресії рф та пов'язаних з нею негативних наслідків) та індивідуальною шкодою (стягненням активів у виді корпоративних прав та майна підприємства, які не є значними майновими втратами для відповідача) не порушено.

158.З наведених мотивів застосування стягнення Активів є пропорційним втручанням у право власності відповідача, воно здійснюється виключно в інтересах суспільства та з легітимною метою.

(10) Інші доводи учасників справи

(10.1) Щодо екстериторіальності

159. Одним з доводів оскаржуваного рішення зазначалось, що санкції були накладені згідно із законодавством України, відповідно їх дія розповсюджується на територію України. Доказів розповсюдження санкцій на територію Республіки Кіпр, резидентом якої є Лімпіеза Лімітед, суду не надано.

160. Суд вважає, що має юрисдикцію на застосування санкції у вигляді звернення стягнення на активи, що є предметом судового розгляду, в дохід держави, виходячи з такого.

161. Суверенітет України поширюється на всю її територію (стаття 2 Конституції України). Земля, її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, які знаходяться в межах території України, природні ресурси її континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони є об'єктами права власності Українського народу. Від імені Українського народу права власника здійснюють органи державної влади та органи місцевого самоврядування в межах, визначених цією Конституцією (частина 1 статті 13 Конституції України). Право приватної власності набувається в порядку, визначеному законом. Ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності. Право приватної власності є непорушним. Конфіскація майна може бути застосована виключно за рішенням суду у випадках, обсязі та порядку, встановлених законом. Використання власності не може завдавати шкоди правам, свободам та гідності громадян, інтересам суспільства, погіршувати екологічну ситуацію і природні якості землі (стаття 41 Конституції України).

162. Норма права іноземної держави не застосовується у випадках, якщо її застосування призводить до наслідків, явно несумісних з основами правопорядку (публічним порядком) України. У таких випадках застосовується право, яке має найбільш тісний зв'язок з правовідносинами, а якщо таке право визначити або застосувати неможливо, застосовується право України (частина 1 статті 12 Закону «Про міжнародне приватне право», далі – Закон про МПП). До приватноправових відносин з іноземним елементом за участю держави та юридичних осіб публічного права застосовуються правила цього Закону на загальних підставах, якщо інше не передбачено законом (стаття 30 Закону про МПП). Підсудність судам України є виключною у таких справах з іноземним елементом якщо: (1) нерухоме майно, щодо якого виник спір, знаходиться на території України; (2) якщо спір стосується дійсності записів у державному реєстрі, кадастрі України (пункти 1, 6 частини 1 статті 77 Закону про МПП).

163. Чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України (частина 1 статті 9 Конституції України).

164. Законом № 2910-IV від 22.09.2005 ратифіковано Угоду між Україною та Республікою Кіпр про правову допомогу в цивільних справах від 06.09.2004 (набула чинності 18.03.2006).

165. Положення цієї Угоди застосовуються до юридичних осіб, які мають своє місцезнаходження на території будь-якої з Договірних Сторін і які були створені відповідно до її законодавства (частина 3 статті 1 Угоди).

166. Правова допомога включає, зокрема, визнання рішень, а також інші дії відповідно до законодавства Договірних Сторін (стаття 5 Угоди).

167. Для цілей Угоди суд Договірної Сторони, який виносить рішення, вважається таким, що має юрисдикцію у справі, якщо виконується одна з таких умов: (1) провадження стосується спору у зв'язку з підприємницькою діяльністю в цій Договірній Стороні і на час, коли було розпочато провадження у справі, відповідач мав на території цієї Договірної Сторони зареєстроване представництво; (2) у справах по спорах, що виникають з договірних зобов'язань, договір було укладено на території цієї Договірної Сторони або він був чи буде виконаний на її території, або там розташований об'єкт судового розгляду; (3) нерухоме майно, яке є предметом провадження, розташоване на території цієї Договірної Сторони (пункти b, d, і частини 1 статті 17 Угоди).

168. Іноземні інвестори мають дотримуватися законодавства України та не завдавати шкоди її державним, соціальним та економічним інтересам (стаття 2 Закону України «Про захист іноземних інвестицій на Україні»). Іноземні інвестиції можуть здійснюватися, зокрема, у вигляді: акцій, облігацій, інших цінних паперів, а також корпоративних прав (прав власності на частку (пай) у

статутному капіталі юридичної особи, створеної відповідно до законодавства України або законодавства інших країн), виражених у конвертованій валюті (стаття 2 Закону України «Про режим іноземного інвестування»).

169. Право власності може бути припинене в інших випадках, встановлених законом (частина 2 статті 346 ЦК).

170. Верховна Рада України, усвідомлюючи (у тому числі) потребу невідкладного та ефективного реагування на наявні і потенційні загрози національним інтересам і національній безпеці України, включаючи ворожі дії, збройний напад інших держав чи недержавних утворень, завдання шкоди життю та здоров'ю населення, захоплення заручників, експропріацію власності держави, фізичних та юридичних осіб, завдання майнових втрат та створення перешкод для сталого економічного розвитку, повноцінного здійснення громадянами України належних їм прав і свобод, прийняла Закон України «Про санкції» (преамбула Закону України «Про санкції»).

171. Однією з підстав для застосування санкцій є дії іноземної держави, іноземної юридичної чи фізичної особи, інших суб'єктів, які створюють реальні та/або потенційні загрози національним інтересам, національній безпеці, суверенітету і територіальній цілісності України, сприяють терористичній діяльності та/або порушують права і свободи людини і громадянина, інтереси суспільства та держави, призводять до окупації території, експропріації чи обмеження права власності, завдання майнових втрат, створення перешкод для сталого економічного розвитку, повноцінного здійснення громадянами України належних їм прав і свобод (пункт 1 частини 1 статті 3 Закону України «Про санкції»).

172. Санкції можуть застосовуватися з боку України по відношенню до іноземної держави, іноземної юридичної особи, юридичної особи, яка знаходиться під контролем іноземної юридичної особи чи фізичної особи-нерезидента, іноземців, осіб без громадянства, а також суб'єктів, які здійснюють терористичну діяльність (частина 2 статті 1 Закону України «Про санкції»).

173. Враховуючи, що: (1) суверенітет України поширюється на всю її територію, а земля, її надра та інші природні ресурси, які знаходяться в межах території України, є об'єктами права власності Українського народу; (2) предмет спору пов'язаний із здійсненням підприємницької діяльності підприємствами, які є резидентами України (ТОВ «Демурінський гірничо-збагачувальний комбінат», ТОВ «Тай-Мінералс», ТОВ «ІНВЕСТАГРО», ТОВ «ВСМПО ТИТАН Україна»), здійснюють свою діяльність на території України, володіють значним обсягом рухомого та нерухомого майна (майнові комплекси, права користування земельними ділянками із правом видобування корисних копалин) на території України; (3) ТОВ «Демурінський ГЗК» – гірничо-збагачувальне підприємство в Україні, з 2006 року розробляє Вовчанське розсипне родовище титано-цирконових руд в Дніпропетровській області (Україна); (4) продукція, зокрема, ТОВ «Демурінський ГЗК» протягом триваючої збройної агресії РФ проти України, в якості сировини постачалася і використовується підприємствами РФ при виконанні оборонних замовлень, тобто на шкоду суверенітету та територіальній цілісності України, з метою здійснення терору народу України; (5) учасники провадження не надали Суду доказів того, що компанія Лімпіеза Лімітед володіє якимись значними активами, окрім тих, про які йдеться у позовній заяві, та які фізично перебувають на території України та/або нерозривно пов'язані із видобутком надр на її території; (6) визнання цього рішення Суду не вимагає його виконання жодним чином з боку Республіки Кіпр – Суд приходить до висновку про помилковість мотиву суду першої інстанції щодо нерозповсюдження санкцій на територію інших держав до обставин цієї справи.

(10.2) Щодо доводу третіх осіб про зміну предмету та підстав позову під час апеляційного розгляду

174. Суд відхиляє цей довід, оскільки позивач в обґрунтування позовних вимог і в суді першої інстанції, і під час апеляційного розгляду посилався на опосередкований контроль Шелкова М. Є. щодо ТОВ «Демурінський ГЗК», ТОВ «Агроінвест», ТОВ «Тай-Мінералс» та їхнього майна через фіктивність продажу 75 % акцій компанії Лімпіеза Лімітед. Підставою позову є не будь-які фактичні обставини, а лише ті, встановлення яких створюють юридичні факти і на підставі яких вирішується спір по суті, ці фактичні обставини не зазнали змін.

(10.3) Аргументи, які не потребують детального аналізу

175. Учасники справи наводили також інші аргументи, які не потребують детального аналізу Суду та не мають будь-якого вирішального значення в цій справі. При цьому Суд виходить з установлені

практики ЄСПЛ. Так, хоча § 1 статті 6 Конвенції зобов'язує суди обґрунтовувати свої рішення, його не можна трактувати як необхідність давати детальну відповідь на кожен аргумент. Ступінь застосування цього обов'язку обґрунтовувати рішення можна змінювати залежно від характеру рішення та потрібно визначати з урахуванням обставин конкретної справи (рішення у справі «RuizTorija v. Spain», від 09.12.1994, § 29, Серія А. 303-А, *HiroBalani v. Spain*, 09.12.1994, § 27, Серія А, № 303-В).

176. У цій справі Суд надав відповіді на всі суттєві аргументи учасників справи.

(11) Висновки Суду за результатами апеляційного розгляду

177. За результатами розгляду апеляційної скарги суд ухвалює, зокрема, рішення про скасування судового рішення та ухвалення нового рішення (стаття 283-1 КАС).

178. Підставами для скасування судового рішення суду першої інстанції повністю або частково та ухвалення нового рішення у відповідній частині є, зокрема: (1) невідповідність висновків, викладених у рішенні суду першої інстанції, обставинам справи; (2) неправильне застосування норм матеріального права (пункти 3, 4 частини 1 статті 317 КАС).

179. За наслідками апеляційного розгляду Суд дійшов висновку про наявність зазначених підстав для скасування судового рішення суду першої інстанції частково та ухвалення нового рішення.

180. Так, судом першої інстанції помилково не застосовано норми матеріального права, які вказують на нікчемність правочину (договору) по відчуженню ПАТ «Корпорація ВСМПО-Авісма» (підсанкційна особа) з 750 акцій компанії «Лімпіеза Лімітед» (підсанкційна особа) компанії «Болатіко Лімітед», датованого 20.02.2022. Наслідком цього стало: (1) неправильне встановлення судом першої інстанції обставин справи в частині відсутності підтверджень можливості прямого чи опосередкованого вчинення відповідачем дій, тотожних за змістом здійсненню права розпорядження, щодо активів ТОВ «Демурінський ГЗК», ТОВ «Тай-Мінералс», ТОВ «Інвестагро» та їх майна; (2) помилковий висновок про відсутність підстав для стягнення в дохід держави Активів.

181. Керуючись статтями 5-1, 6 Закону «Про санкції», статтями 283-1, 317, 322 КАС, колегія суддів ухвалила:

1. Апеляційну скаргу – задовольнити.
2. Рішення Вищого антикорупційного суду від 23.01.2023 в частині відмови в задоволенні позову про стягнення в дохід держави активів – скасувати.
3. У цій частині ухвалити нове рішення про задоволення позову.
4. Стягнути в дохід держави активи:
 - 1) 100 % частки в статутному капіталі товариства з обмеженою відповідальністю «Демурінський гірничо-збагачувальний комбінат» (ідентифікаційний код в ЄРДПОУ 30454644);
 - 2) 100 % частки в статутному капіталі товариства з обмеженою відповідальністю «Тай-Мінералс» (ідентифікаційний код в ЄРДПОУ 37989232);
 - 3) 100 % частки в статутному капіталі товариства з обмеженою відповідальністю «Інвестагро» (ідентифікаційний код в ЄРДПОУ 32166939);
 - 4) грошові кошти в сумі 14 417 285,60 грн, які знаходяться на рахунку № _____, відкритому у АТ «Міжнародний резервний банк» (МФО 320627);
 - 5) будівлю загальною площею 186,5 кв. м, за адресою: Дніпропетровська обл., Межівський р-н, смт. Демурино, _____ (реєстраційний номер майна: _____);
 - 6) будівлю загальною площею 428,8 кв. м, за адресою: Дніпропетровська обл., Межівський р-н, смт. Демурино, _____ (реєстраційний номер майна: _____);

7) комплекс будівель та споруд загальною площею 6 201,1 кв. м, за адресою: Дніпропетровська обл., Межівський р-н, смт. Демурине, (реєстраційний номер майна: _____);

8) будинок загальною площею 107,3 кв. м. за адресою: Дніпропетровська обл., Васильківський р-н, с. Новоандріївка, _____ (реєстраційний номер майна: _____);

9) трактор колісний МТЗ-82.1, д.н.з. _____, заводський номер: _____, номер двигуна: _____;

10) трактор колісний МТЗ-82.1, д.н.з. _____, заводський номер: _____, номер двигуна: _____;

11) навантажувач фронтальний SEM 639B, ідентифікаційний номер _____, д.н.з. _____;

12) навантажувач фронтальний SEM 656D, ідентифікаційний номер _____, д.н.з. _____;

13) автотранспортний засіб вилковий «Goodsense» FD30, ідентифікаційний номер _____, номер двигуна _____, д.н.з. _____;

14) екскаватор ЕТР, ідентифікаційний номер 372 шасі № 8809607, номер двигуна _____, д.н.з. _____;

15) транспортний засіб марки «КРАЗ 6510», державний номерний знак _____, номер шасі _____, VIN: _____;

16) транспортний засіб марки «КРАЗ 6510», державний номерний знак _____, номер шасі _____, VIN: _____;

17) транспортний засіб марки «ЗИЛ 5301 ЕО», державний номерний знак _____, номер шасі _____;

18) транспортний засіб марки «ПАЗ 4234-04», державний номерний знак _____, номер шасі _____;

19) транспортний засіб марки «IVECO 35/10», державний номерний знак _____, номер шасі _____;

5. В іншій частині рішення Вищого антикорупційного суду від 23.01.2023 – залишити без змін.

Постанова набирає законної сили негайно після проголошення та не підлягає оскарженню в касаційному порядку.

Головуючий

Судді

Д. Г. Михайленко

С. Б. Боднар

О. Ю. Семенников